

21 יוני, 2021

עוד חוזר הניגון

מחזה מוזיקאלי על חיי נתן אלתרמן

מאת מוטי לרנר

©

בעקבות הביוגרפיה "אלתרמן" מאת דן לאור

המחזה נכתב בהשראת אירועי אמת שהתרחשו בחייו של המשורר נתן אלתרמן, אך הוא איננו שחזור דוקומנטארי שלהם. גם הדמויות המופיעות בו הן עיבוד דרמטי של דמויות שחיו בינינו בעבר הקרוב, אך הן אינן השתקפות מדויקת שלהן.

המחזה נכתב עבור התיאטרון הלאומי הבימה

בימוי ונוסח הצגה: משה קפטן
דרמטורגיה: שחר פנקס

הציטוטים משירי נתן אלתרמן ותרצה אתר כפופים לאישור בעלי הזכויות.

רח' מסדה 5 רמת השרון 47290
טל. 054-4583356
motti_lerner@hotmail.com

כללי

המחזה מתרחש בשנים 1955-1970 במקומות שונים, בעיקר בתל אביב: חדר בבית חולים איכילוב, בית קפה כסית, דירתם של נתן אלתרמן ורחל מרכוס, דירתה של צילה בינדר, דירתם של עודד קוטלר ותרצה אתר בניו יורק, דירתם של תרצה ובנץ' בתל אביב, לשכתו של בן גוריון, חדר האורחים בצריפו של בן גוריון בשדה בוקר, חדר חזרות בתיאטרון הקאמרי, חדר חזרות בתיאטרון העממי, ועוד.

למחזה שתי רמות עלילה: עלילת ההווה מתרחשת במשך לילה אחד בחדר בבית חולים איכילוב ב-16 במרץ 1970, בו מאושפז אלתרמן, ועלילת העבר, שהיא בעצם סדרת פלשבקים של אלתרמן הגוסס, מתרחשת בשנים 1955 – 1970.

דמויות

הגילאים ברשימה שלהלן מתייחסים ל-1970.

1. נתן אלתרמן (60) – משורר
2. רחל מרכוס, אשתו (58)
3. תרצה אתר, בתם (29)
4. צילה בינדר, אהובתו של אלתרמן (51)
5. נתן זך, משורר (40)
6. יעקב אורלנד, משורר (56)
7. שמואל פונז, במאי בתיאטרון הקאמרי (51)
8. עודד קוטלר, בעלה הראשון של תרצה (33)
9. בנימין סלור (בנץ'), בעלה השני של תרצה (39)

כמו כן משתתפים: אחות, רופאים, שחקנים, סניטר, מלצר בכסית, וכו'. לעיתים תכופות שר האנסמבל משירי נתן אלתרמן ותרצה אתר.

מערכה ראשונה

1. לילה. חדר המתנה בבית חולים איכילוב. בחדר נמצאים רחל ותרצה, ולצידן בני' ופוניים. בחדר הסמוך נמצא אלתרמן, מחוסר הכרה, במיטתו. נכנסים רופא ואחות שזה עתה השלימו את הטיפול באלתרמן שיצא מניתוח.

רופא: אני לא מסתיר מכם שום דבר. אמרתי לכם. הייתה לו סתימה במעי. זה לא ניתוח מסובך, אבל הוא לקה בסופו בהתקף לב.
תרצה: ניסיתי לדבר איתו. הוא לא ענה.
רחל: (לרופא) הוא שומע? הוא מבין? למה הוא לא מתעורר? למה הוא לא פוקח את העיניים?
רופא: כרגע הוא בתרדמת. יכול להיות שבתוך כמה שעות נראה סימנים יותר ברורים.
רחל: סימנים של מה? אני לא מבינה מה אתה מנסה לומר. הוא יחיה?
פוניים: בטח שהוא יחיה. הוא איש חזק.
רופא: אנחנו מקווים.
רחל: מה זאת אומרת מקווים? אתמול הוא היה בריא לגמרי. הוא כתב כל היום.
רופא: כרגע המצב שלו יציב. לחץ הדם תקין. אל תטרידו אותו יותר מדי.
פוניים: (לרחל) אני אגיד לחברים שילכו הביתה. אין טעם שיחכו בחוץ.

הרופא והאחות יוצאים. פוניים יוצא אחריהם.

תרצה: אני בכל זאת הולכת אליו.
רחל: עזבי אותו. הוא לא ישן כל הלילה. היה בטוח שיש לו סרטן. כשהאמבולנס הגיע, הוא פתאום נאחז בי. ביקש שאשליך לאשפה את הניירות שבמגירות שלו. הטיוטות. הפתקים. המכתבים. הכל.
תרצה: את לא משליכה שום דבר, אימא.
רחל: הוא חשב שהוא הולך למות. הייתי מוכרחה להבטיח לו.
תרצה: הוא לא הולך למות. הוא יחיה עוד שנים רבות. אני לא אוכל לחיות בלעדיו.
רחל: תרצה'לה, את חזקה יותר מכולנו.
בני': אף אחד לא הולך למות עכשיו, תרצה. אני מציע שנחזור הביתה. הוא בתרדמת. הרופאים יזעיקו אותנו כשהוא יתעורר.
תרצה: אתה יכול ללכת. (תרצה בולעת כדור)
רחל: עוד כדור? למה? רק לפני שעה לקחת...

אור עולה על צילה בדירתה. היא לובשת מעיל, נוטלת תיק, ופונה לצאת. נשמעות דפיקות בדלת. מבחוץ נשמע פוניים הקורא לה: צילה! צילה! היא פותחת. הוא נכנס.

פוניים: הוא עדיין ישן צילה, לא כדאי שתלכי לשם עכשיו.
צילה: אני מוכרחה לראות אותו, פוניים. שלושים שנה חייתי איתו. מגיע לי להיות לידו.

בונים: ודאי שמגיע לך. כל דבר בזמנו.
 צילה: גם לו מגיע שאהיה לידו. היא אף פעם לא ידעה לתת לו כוח לחיות.
 בונים: היא יושבת ליד המיטה שלו. היא לא תסכים שתשב לידה. גם תרצה לא
 תסכים. תפרוץ שערורייה. בבוקר יהיו שם עוד אנשים. היא לא תעז לומר
 שום דבר.
 צילה: אולי בבוקר כבר יהיה מאוחר.
 בונים: הרופאים אומרים שהמצב שלו יציב.
 צילה: אתה משקר. נכון?
 בונים: עשי לעצמך טובה. לך לישון כמה שעות. את צריכה להיות חזקה מחר.

היא מוותרת ומתיישבת. חזרה לחדר בבית החולים איכילוב. תרצה רגועה יותר.

רחל: אני חושבת שכדאי שצילה תגיע עכשיו.
 תרצה: לא, אימא.
 רחל: זה מה שאבא היה רוצה.
 תרצה: הוא אמר לך?
 רחל: לא היה צריך להגיד. העיניים שלו אמרו.
 תרצה: אני לא רוצה לריב איתה לידו, אימא.
 רחל: הוא מפחד מן הגרוע מכל, תרצה'לה, אני יודעת שהוא רוצה להיפרד ממנה.
 תרצה: אני רוצה לכבד את רצונו. (לבניץ) לך תביא אותה.
 רחל: לא, אימא.
 רחל: אם הוא יראה אותה, הוא יחשוב שמחלנו לו, והוא יתחזק.
 תרצה: אנחנו יכולות לחזק אותו בלעדיה.
 בניץ: אז להביא אותה, או לא?
 תרצה: לא.

נכנס אורלנד. הוא פונה אל רחל ותרצה.

אורלנד: רק עכשיו נודע לי. הוא כבר אמר משהו?
 רחל: עדיין לא.
 אורלנד: החברים מחכים ליד הכניסה. בבוקר יבואו בן גוריון וגולדה. גם הנשיא
 שז"ר.
 רחל: אני מקווה שהוא יתעורר עד אז, אורלנד.
 תרצה: לפני כמה דקות החזקתי ביד שלו והרגשתי לחיצה.
 אורלנד: חיכיתי לו בצהריים בכסית. כשראיתי שהוא לא מגיע, התקשרתי אליכם
 הביתה. בחצות שמעתי בחדשות. אפשר לראות אותו?
 תרצה: עדיין לא.
 אורלנד: חשבתי לקרוא לו כמה שירים מן הספר שאני כותב עליו.
 תרצה: אני לא בטוחה שהוא שומע.
 אורלנד: (לרחל) אני מכיר רופא מומחה בהדסה ירושלים. אם אתם רוצים חוות
 דעת נוספת, אני יכול להתקשר אליו.
 רחל: כדאי שהוא יבוא הנה מיד. אני חוששת שהרופאים כאן לא אומרים לנו את
 כל האמת.

אורלנד ורחל יוצאים. אלתרמן הגוסס נראה פונה אל תרצה.

אלתרמן: זה הסוף, תיצקין. עוד כמה שעות והוא יגיע. הוא כבר גוֹחֵן על עֵינֵי הַחַיּוֹת, הַחֲלִי הַדִּיקָן, מִפְּרֵק הַחַיּוֹת, מִתִּיר הַרְקָמָה. פעם כתבתי שאמות ברחיפה. שאצמיח כנפיים ומקור, אֶנְתֵּר מֵאֶדֶן הַחֲלוֹן, ואֶחְלוֹף מעל העיר כציפור. רימיתי את עצמי. אין שום דבר יפה במוות. יש רק פחד שמכרסם בעצמות. עוד לא מלאו לי שישים, ומחר כבר אֶטְמֵן בעפר. ובלי הספדים ושירים, תיצקין. אֶת שומעת? שקר השירים. כולם.

2. קפה כסית. לילה. אירוע השקת הספר "עיר היונה". אלתרמן שותה ללא הפוגה. נוכחות רחל וצילה, וכן אורלנד, בונים ואורחים נוספים.

אורלנד: גבירותיי ורבותיי! "עיר היונה"! (מנופף בספר) סוף-סוף ספר חדש של נתן אהובנו, המשורר הלאומי שלנו. הספר החשוב ביותר מיום שהחלו לכתוב כאן שירים. אין זה שירו של יחיד. זהו שִׁירָה של תקופה הרת גורל, שנתן משמיע את קולה. שִׁירָה של עיר שְׁלֵמָה המייחלת לִיוֹנָה...
 בונים: בראבו, בראבו, בראביסימו... (משהק)
 אלתרמן: תודה רבה, אורלנד. (מוחא כפיים)
 אורלנד: משה דיין ושמעון פרס בדרכם לכאן. ראש הממשלה דויד בן גוריון התפנה מענייני הביטחון הדחופים, וכתב לך מכתב מרגש. (מצטט) "רק ענק רוח כמוך, אלתרמן, יכול להקיף תקופה שלמה בשיריו, על טלטלותיה ומְשֻׁבְּרֵיהָ. שירתך מעצבת דמותה של אומה. זה תפקידה."
 אלתרמן: לחיי בן גוריון! (שותה)
 אורלנד: ועכשיו השחקנית הדגולה רחל מרכוס תקרא לנו משירי הספר.
 רחל: אני אפתח בשיר...

נכנס זך. גם הוא כבר שתוי.

אורלנד: שלום זך. (זך משהק) חשבנו שאתה עדיין יושב שבעה על מות אביך.
 זך: הבטחתי לאבי שאחגוג יום-יום את מותו. (צוחק)
 אורלנד: היום אנחנו חוגגים כאן את הספר החדש של נתן...
 זך: לחיך, אלתרמן!
 אורלנד: רחל, בבקשה.
 רחל: אני אפתח בשיר "ליל חנייה", שנתן כתב על הקרבות עם הצבא המצרי ב-48. הוא השתתף בהם למרות בריאותו הלקויה, ו...
 אלתרמן: קראי כבר.
 רחל: ליל חֲנִיָּה.
 בקול דְּבָרִים, בְּשִׁחוּק, בְּגִדָּה
 בְּהַמְלֵת מְלָאכֹת הוּא קָם, הִנֵּה הֵנוּ
 כְּמוֹ פְּנֵי עֵיר נְבִיט פָּנָיו נֶשֶׁל שְׂדֵה הַקֶּטֶל
 בְּהִתְפָּרֵשׁ הַמַּחֲנֶה אֲשֶׁר דִּינוּ
 לְהִיּוֹת שׁוֹפָד דָּם הָאָדָם וּמִגֶּנוּ.
 עַת מְלַחֲמָה גַם צֶלֶם הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה

הִיָּה צִלְמָה לְקוֹל זְמֶרֶת פְּזֻמוֹן תּוֹעָה
עוֹד יִמְשְׁכוּ הַמָּה כְּמוֹ נִימָה מְחֻלָּב
נִפְשׁוּ שָׁל דּוֹר, גַּם בְּשָׂדֶה זְרוּעָה
לְזֶכֶר, לֹא רַק לְרַע, יְמֵי רָעָה.

כל הנוכחים מוחאים כפים מלבד זך. אלתרמן משיב לברכות.

- אלתרמן: תודה רבה, רחל. את ודאי מבינה מה קראת, אבל מרוב פאתוס לא עזרת לנו להבין. אני גם לא בטוח שבן גוריון הבין. אם הוא קרא. ואני לא בטוח שהוא קרא. אבל בעניין אחד הוא צודק. משורר שחי בארץ הזאת, ואיננו שר את שירת הדור הזה, הוא איננו משורר של אמת. (לזך) נכון, זך? או שמא רק שירת היחיד, היא שירת אמת בעיניך? (זך שותק) אם אתה שותק כדי לא לקלקל את החגיגה, דע שהשתיקה שלך מקלקלת אותה עוד יותר. דַּבֵּר! הרי לשם כך באת! (זך שותק) אתה שותק כי אתה מסכים איתי, או כי אתה ממחר אל זונה ברחוב הירקון להתנחם בחיקה על מות אביך? אני לא צריך להתנחם בחיק זונה ברחוב הירקון. הזונה נמצאת כאן.
- זך: זונה כאן? מי כאן זונה?
- בונים: המשורר הלאומי שלנו.
- זך: לך הביתה, זך. אתה כבר שיכור לגמרי.
- רחל: הוא המשורר הגדול בעולם. אני מוכנה להיות המוזה שלו עד שהוא יזרוק צילה:
- אותי לכל הרוחות... (משהקת)
- אלתרמן: אני זונה?
- זך: אתה גרוע מזונה. לא את גופך מכרת, אלא את נשמתך.
- אלתרמן: למי מכרתי את נשמתי?
- זך: לא רק את נשמתך. גם את השירה שלך.
- אורלנד: של נעליך מעל רגליך לפני האיש הזה, זך.
- רחל: הוא מכר את השירה? הוא ברא אותה מחדש. אני עוברת מעיר לעיר, מִכְפָּר לְכִפָּר, וקוראת את השירים שלו באוזני מאות שמאסו בביאליק, והם צמאים לשמוע אותו. אשרינו שנולדנו בדור שנכתבת בו שירה כזאת.
- אורלנד: אתה מבקר אותו כי אתה לא מסוגל לכתוב כמוהו.
- זך: הוא מפתה את קוראיו במילים יפות חסרות משמעות, כמו זונה שמפתה את לקוחותיה בִּקְסָמִיָּה, אבל היא לעולם לא תעניק להם אהבה.
- אלתרמן: אדרבא, זך. גֵּלָה את עֵינֵי. עם מי זנית?
- רחל: בוא נלך הביתה. אני לא רוצה לשמוע אותו.
- אלתרמן: אני רוצה.
- צילה: השירה שלך מרירה וחמוצה, בדיוק כמוך, זך... (משהקת)
- אורלנד: אם אתה רוצה לכתוב אחרת, לך וכתוב אחרת.
- בונים: יום אחד איטלקייה נכנסת לבר, ואומרת לַפְּרָמָן: תן לי נשיקה... (צוחק)
- אלתרמן: (בעקשנות) עם מי זנית, זך?
- זך: נכון. אתה להטוטן של מילים. אמן של חריזה. "באור ובגשם העיר מסורקת. היפה באמת היא תמיד ביישנית". מה יש בַּשּׁוֹרָה הזאת מלבד התייפפות?
- רחל: אנחנו הולכים עכשיו הביתה, נתן.

- זך: **(לאלתרמן)** אתה יצרת אופנה של שירה ריקה שחונקת אותנו במליצות. "תעבור קנאתי שותקת, ותשרוף את בִּיתְךָ עלייך". הרי אתה לא מתכוון למה שכתבת.
- צילה: אני לא משוררת, זך, אבל אני ציירת, וכשאני מציירת את השירים שלו, אני רואה לְמָה הוא מתכוון.
- בונים: מהשירים האלה נעשה יום אחד מיוסיקל...
- אלתרמן: משורר כמוך לא מבין ש"אשרוף את בִּיתְךָ" הוא ביטוי של ייאוש?
- זך: הוא ביטוי שקרי, אלתרמן. אתה כותב שורות שאין בהן רגש, כאילו יש בהן רגש. כולנו מתפעלים מ"מגש הכסף" שלך. נער ונערה מופיעים במלוא הודם מול האומה ואומרים שהם מגש הכסף. אבל הנער והנערה האלה כבר מתים. הם נרקבים עכשיו באדמה. אתה מייפה את המוות שלהם, כדי שצעירים כמותם יצעדו בֶּסֶךְ למלחמה הבאה.
- אלתרמן: עד כאן, זך! עד כאן! אני מייפה את המוות?! אני?! כתבתי את השיר הזה לפני המלחמה, כי ידעתי שאלפי צעירים ימותו בה. את הנער והנערה האלה פגשתי ברחוב שלי. בלילה הם התנשקו על ספסל בשדרה. ידעתי שכאשר נקבור בכל יום עשרות צעירים כמותם, יתמלאו הלבבות בייאוש.
- רחל: אנחנו הולכים, נתן.
- אלתרמן: הוא ישמע אותי עד הסוף, כמו שאני שמעתי אותו, למרות הָאָרֶס המבעבע ממנו.
- אורלנד: אתה לא רואה שזאת הַשְּׁכָרוֹת שמדברת מפיו?
- אלתרמן: הלוואי וזאת הייתה הַשְּׁכָרוֹת. כך מדבר שיכור? כך מדבר מי שהשחזיז את סכיניו ימים רבים, כדי לשפוך את דמי.

נכנסים תרצה ועודד. צילה משהקת.

- תרצה: שלום אבא. סליחה שאיחרנו. קרה משהו?
- בונים: ודאי. אנחנו חוגגים.
- תרצה: מזל טוב, אבא. הספר באמת נהדר. אני אשמח לקרוא את השיר שביקשת.
- רחל: תודה, תרצה'לה. בדיוק עכשיו אבא אמר שהוא רוצה ל...
- תרצה: גם לנו מגיע מזל טוב. **(לאלתרמן)** זה עודד. אימא מכירה אותו. כבר ראית אותו משחק איתי בהצגה בקאמרי. הוא מבקש את ידי ערב-ערב על הבמה. הערב הוא היה כל כך משכנע, עד שנעניתי לו גם בחיים.
- עודד: התאהבתי בה ביום שנפגשנו, אדוני. היא שחקנית נהדרת. היא אישה נהדרת. היא משוררת נהדרת. על הבמה אפשר להכיר אדם יותר טוב מאשר במציאות.
- רחל: אני חושבת שכדאי לדבר על זה מחר, ילדים.
- תרצה: חשבתי שתשמח, אבא. הוא לא מוצא בעיניך?
- רחל: הוא מוצא חן בעינינו מאד. אבל אנחנו הולכים הביתה עכשיו.
- אלתרמן: **(לזך)** עד כדי כך אלתרמן כלום? לא "כוכבים בחוץ"? לא "שמחת עניים"? לא "הטור השביעי"? שום נקודת זכות? הכל כלום? כלום?
- צילה: **(לאלתרמן)** כל שיר שלך אומר יותר מכל מה שהוא כתב.
- אורלנד: אתה חייב להתנצל, זך. אנחנו מבינים את אבלך על מות אביך, אבל בכל זאת...

זך: אני לא מתאבל על מות אבי. אני שִׁמַּח שהוא מת. הוא רצה למות מן הרגע שהוא עלה ארצה. **(לאלתרמן)** אני מצטער שקלקלתי לכם את השמחה. אני מקלקל שמחות ידוע. שיהיה במזל טוב. **(פונה לצאת)**
אלתרמן: שב, זך. עדיין לא סיימתי. חכה.

הוא פונה לצאת אחרי זך. עודד מעכב אותו.

עודד: מר אלתרמן, ההסכמה שלך לחתונה חשובה לנו מאד. במיוחד לתרצה.
אלתרמן: ברוך הבא למשפחה. **(ממהר ויוצא אחרי זך)**
תרצה: כל כך שמחתי בשבילו על הספר. רציתי לשִׁמַּח אותו עוד יותר. רציתי שכל החברים שלו ישמחו איתנו.
עודד: הוא אמר לנו כן, תרצה.
רחל: אל תדאגי, תרצה'לה. שִׁמַּחְתָּ אותו מאד. הוא שתה קצת יותר מדי. כשנגיע הביתה, הוא יצא מן החדר שלו ויברך אותך. הוא אוהב אותך יותר מכל אדם בעולם. **(לעודד)** ועכשיו הוא יאהב גם אותך.

רחל, תרצה ועודד יוצאים. אורלנד ובונים מסייעים לצילה השתויה לעמוד.

צילה: אותי הוא אוהב. אוהב יותר מכל אדם בעולם. הוא אוהב אותי, כי אני יודעת לאהוב אותו, כמו שהוא רוצה שיאהבו אותו. והוא גם יעשה לי ילד. לא רק לה. וגם את הילד שלי הוא יאהב. יאהב בכל ליבו. ירצה או לא ירצה, הוא יעשה. יעשה ויאהב.
בונים: את כל כך נהדרת כשאת שיכורה.
רחל: **(חוזרת)** תגידו לה שוב שגם אם הוא מזמין אותה, היא לא מתקרבת יותר לְמָקוֹם שבו אני נמצאת איתו.

3. חדר בבית החולים. ליד מיטת אלתרמן נמצאים רחל, תרצה ובניץ.

רחל: תני לי את הכדורים. תרצה'לה, אני לא מתכוונת לריב איתך עכשיו. תני לי אותם.
תרצה: אין לי שום כדורים.
רחל: **(לבניץ)** היא לקחה מהעגלה של האחות. הם בכיס שלה.
בניץ: תני לי לראות. **(היא מתחמקת)** תני לי לראות.
תרצה: אני אומרת לך שאין לי.
רחל: את רוצה שנחפש עלייך בכוח?
תרצה: אל תתקרבי אלי.
בניץ: תרוקני בבקשה את הכיסים. מיד!
רחל: אני אשמור אותם בשבילך. כשתצטרכי כדור, אני אתן לך. אני לא מוכנה לאבד גם אותך, תרצה'לה. רחמי עליי. די לי בפחד לאבד אותו.

תרצה מוציאה מכיסה חפיסת כדורים, אך מחזיקה אותה בידה.

תרצה: **(בדמעות)** מה אני אעשה עם עצמי עכשיו? איך אני אחיה?

בנץ': הוא עדיין אתנו. אולי הוא אפילו שומע אותך.
 תרצה: אהבתי אותו ושנאתי אותו. תמיד ניסיתי לברוח ממנו. הוא לא נתן לי.
 עכשיו הוא בורח ממני...
 רחל: הוא לא בורח ממך.
 תרצה: ואני לא יכולה לרדוף אחריו.
 רחל: את לא צריכה לרדוף אחריו. אנחנו איתך.
 תרצה: איך אני אכתוב בלעדיו? הוא תמיד דוחף אותי להעז. שנאתי אותו כי אני
 לא הצלחתי לכתוב כמוהו. אהבתי אותו כי דרכו ראיתי מי אני.
 רחל: את כבר יודעת מי את. את כותבת את עצמך בעצמך.
 בנץ': (לוקח ממנה את החפיסה) ואת לא עושה יותר שטויות כאלה.

תרצה יוצאת.

בנץ': אל תדאגי. היא תשטוף את הפנים ותחזור.
 רחל: קשה לה. היא תצטרך אותך עכשיו עוד יותר.
 בנץ': גם לי קשה.
 רחל: אני יודעת.
 בנץ': היא עסוקה רק בעצמה. בסבל שלה. בפחד שלה. בשירים שלה. (מצביע
 על אלתרמן) בו.
 רחל: תן לה עוד הזדמנות. גם לעצמך. היא תתגבר ותלמד לאהוב אותך.
 בנץ': אני מקווה.
 רחל: אני שומעת אנשים מדברים, בנץ'. אומרים שרואים אותך בלילות בכל מיני
 מקומות. כשהיא תגלה, יכאב לה מאד.
 בנץ': אני מציע לך לא להאמין לכל מה שאת שומעת.
 רחל: תקשיב לי היטב. היא כבר נבגדה מספיק בחייה. אני אעשה הכל לחסוך
 ממנה עוד בגידה. ואני מתכוונת לכל מילה.

תרצה נכנסת ומסתכלת עליו.

בנץ': למה את מסתכלת עליי ככה?

היא מתקרבת אליו ומחבקת אותו.

4. קפה כסית. לילה. ליד שולחן יושבים אלתרמן, רחל ואורלנד. הם מחכים לזך שקבע
 פגישה עם אלתרמן ולא הגיע.

אורלנד: כבר עוד מעט חצות. אשתי בטח דואגת.
 אלתרמן: אתה יכול ללכת.
 רחל: גם אנחנו הולכים, נתן. לא מגיע לזך שתחכה לו.
 אלתרמן: את לא מוכרחה לחכות איתי. אני יודע מה לומר לו.
 רחל: כשאתה שותה כל כך הרבה, אתה לא יודע שום דבר.
 אלתרמן: אני יודע הרבה יותר.
 רחל: אתה אפילו לא יודע שאתה לא יודע.

- אורלנד: הביקורת שלו לא מערערת את מעמדך, נתן. אתה קובע את סדר היום בשירה שלנו.
- רחל: אז זך מתנגד לחריזה. אז מה? עד היום הוא כתב רק ספר שירים אחד. דק. אפילו שם הוא לא ידע לתת לו. "שירים ראשונים" זה שם שאומר משהו? ומה יש בו בספר הזה? "לא טוב היות האדם לבדו, אבל הוא לבדו בין כה וכה". זה כל כך מובן מאליו, עד שאין בזה שום משמעות. זך יִשְׁכַּח יחד עם כל שיריו.
- אלתרמן: אתם לא רואים כמה האיש הזה מסוכן? כל הארץ מדברת על המרד שלו נגדי. אני לא אשתוק יותר. הוא לא חותר לשירה בסגנון אחר. הוא חותר לשירה מסוג אחר. שירה של משורר שחושב רק על עצמו. (משתעל)
- ב-48 זך היה קצין במודיעין. הוא ידע כמוני שחיילים שלנו טבחו מאה ושניים ערבים בכפר ההוא, דְוִיִּיקָה. אבל הוא אף פעם לא העז לכתוב על זה. אני כתבתי. (משתעל) מלצר, עוד בקבוק.
- רחל: בוא הביתה, נתן. הוויכוח איתו מזיק לך. כבר חודש לא כתבת שום דבר.
- אלתרמן: אל תדאגי. אני אכתוב עד צאת נשמתי.

המלצר מגיש לאלתרמן עוד בקבוק. אלתרמן שותה. שיעולו נרגע. נכנסת צילה. היא מבחינה ברחל ועוצרת בהיסוס.

אלתרמן: מה הוא אמר? דְבָרִי.

צילה פוסעת פנימה. רחל קמה ויוצאת בהפגנתיות.

- אלתרמן: הוא לא יבוא.
- צילה: הוא שלח לך את ביקורות העיתונים על "עיר היונה". הוא ישמח להיפגש איתך אחרי שתקרא אותן. אז אולי יהיה לך קצת ספק בעצמך, ותהיה מסוגל להקשיב לו. כך הוא אמר.

נותנת לו מעטפה. אלתרמן פותח אותה. מעיין בה.

- אלתרמן: כבר קראתי את הביקורות האלה. אין בי שום ספק. אני האזנתי לקולה של הארץ הזאת. ויתרתי על שירים שרציתי לכתוב, כדי לכתוב את השירים שהיא רצתה ממני. אם המבקרים צודקים, אני צריך לשרוף את רוב מה שכתבתי. (לוגם שוב מן הבקבוק)
- צילה: די, נתן. עוד מעט תקיא על הרצפה.
- אורלנד: אתה לא צריך להקשיב לו. הוא פוסל את השירה שלך, כי הוא רוצה לתפוס את מקומך.
- צילה: אביו כנראה התאבד, ואת כל הזעם עליו, הוא פורק עליך.
- אורלנד: הוא רואה את העולם בעיניים של ילד בודד, שהוריו התעללו בו מן הרגע שהוא נולד.
- אלתרמן: הוא יחזור בו מכל מילה. אם יש בעולם צדק שירי, הוא יִירָאָה עכשיו.

אלתרמן קם מתנווד. צילה אווזת בו. הוא נאבק להיחלץ מידיה. נכנסת תרצה.

- תרצה: אימא רוֹצָה שתבוא הביתה.
אלתרמן: עוד מעט.
תרצה: גם אני רוֹצָה. בבקשה, אבא.
- אלתרמן: את לא רואה שאני עסוק?
תרצה: היא כועסת מאד, אבא.
אלתרמן: אמרתי לך שאני עסוק!
תרצה: אני רוֹאָה. ובכל זאת אני מציעה לך לחשוב שוב. לא רק על עצמך ועל ה"עיסוקים" שלך.
אלתרמן: שמעתי. תודה רבה. **(מתיישב)**
תרצה: **(לאורלנד)** עכשיו גם אתה יכול לראות את פרצופו האמיתי של המשורר הלאומי שלנו. המשורר הזה הוא אדם רע. הוא יודע כמה הוא מכאיב לאימא שלי. הוא יודע כמה הוא מכאיב גם לי. אבל הכאב שלנו הוא שום דבר בעיניו. הוא בטוח שהשירה שלו מכפרת על כל פשעיו. **(לאלתרמן)** היא לא מכפרת על שום דבר, אבא... **(יוצאת)**
צילה: גם הלילה לא יקבלו אותך באהבה בבית שלך. אני אקבל אותך. תמיד ובלא תנאי. אציע לך מיטה, אפשוט את בגדיך, אשכב לצידך, ואולי יהיה לנו רגע של עֶדְנָה, וכשתעורר בבוקר, תיזכר בו, ותחליט שאתה שלי.

אורלנד מסייע לצילה לתמוך באלתרמן המתנדנד. נכנס בונים.

- בונים: **(לאלתרמן)** או, הנה אתה. הגעתי בזמן. יש לי בשבילך הצעה שלא תוכל לסרב לה. הקאמרי זקוק לשלאגר שיציל אותו מפשיטת רגל. גורלו עכשיו בידך. **(מראה לו חוברת)** ובדיוק הבוקר קראתי את "שלמה המלך ושלמי הסנדלר", שתרגמת לפני עשרים שנה. הוא ממש התחנן אלי: עשו ממני מיוסיקל. אתה תוסיף כמה פזמונים. מישוהו יכתוב מנגינות. אני אביים. זאת תהיה החגיגה הכי גדולה בקאמרי מיום היווסדו.
אלתרמן: אני לא אכתוב עכשיו שום מחזמר... **(משהק)**
בונים: למה? אתה השנסונר שלנו. הֶטְרוּפְדוּר שלנו. אתה לא צריך לחשוש מהביקורת של זך. הוא אידיוט גמור.
אלתרמן: לו הוא היה אידיוט, בונים, היה לי קל לענות לו. הצרה היא שהוא בחור די חכם... **(משהק)**
בונים: הוא חכם? אני אשבור לו את כל העצמות. אתה לא מפסיק לכתוב בגללו. שירי התיאטרון שלך מבריקים. ממזריים. מְגָרִים. היד שלך קלה ומהירה. בתוך כמה שבועות נתחיל חזרות. ויום אחד, כשתחזור לעצמך, תוכל לכתוב גם שירים לֶסְפֵּרִי שירה.

אלתרמן משהק. צילה מוליכה אותו לדירתה, משכיבה אותו במיטה ונשכבת לצדו.

- צילה: הנה אני, אלתרמן. קח אותי בזרועותיך. אני שלך. רק שלך. קח אותי.

5. בית אלתרמן. זריחה. אלתרמן נכנס לביתו. רחל ממתינה לו.

רחל: (בקור) לא. אני לא רוצה לשמוע שום התנצלות. לך לחדר שלך על
בהונותיך. אם תעיר את תרצה, לא תיכנס יותר אל הבית הזה.
אלתרמן: לו היית נותנת לי לפעמים הזדמנות. לו מדי פעם היית נענית ומתרצת. לו
היית שמחה קצת יותר במעט שיש לנו. בלילות אני רואה את עֶלְבוֹנָךְ. אני
שומע את הַכִּי הרע והמר שלך בַּכּוֹר...
רחל: אני בוכה בלילות כי אני לבד. כל לילה לבד. כל כך הרבה שנים לבד. עוד
לפני שתרצה נולדה כבר הייתי לבד. ואני יודעת שאישאר כנראה לבד כל
חיי. חסוך ממני לפחות את ההשפלה שכל העולם יודע שאני לבד.
אלתרמן: את לא לבד. אני איתך כל לילה. תמיד. גם אם אני מאחר לחזור. הילדה
זקוקה לשנינו.
רחל: סוף-סוף אמרת את זה. אתה חוזר הנה רק בגללה.

**עכשיו הוא רואה את תרצה עומדת בפתח חדרה. הוא נבוך, וממהר להסתגר בחדרו.
המקהלה שרה שני בתים נוספים מתוך "פגישה לאין קץ".**

6. לילה. חדר האורחים בדירתה של צילה. צילה חסרת מנוחה.

פונים: ביקשתי שתלכי לישון. את לא יכולה לעזור לו עכשיו.
צילה: קודם תתקשר אליה.
פונים: התקשרתי כבר פעמיים.
צילה: היא שונאת אותי עד כדי כך שהיא לא מוכנה אפילו לענות?
פונים: היא תענה.
צילה: בסדר גמור. אל תתקשר. (פונה לצאת)
פונים: (עוצר בעדה) צילה, עשי לעצמך טובה, ותני לי הפעם לשמור עליך מן
הטיפשות שלך.
צילה: תודה רבה.
פונים: עם כל הכבוד לאלתרמן, הגיע לך מישוהו יותר טוב ממנו.
צילה: נמאס לי כבר לשמוע את זה, פונים.
פונים: הייתי צריך להתעקש שתוותר עלי ביום שהכרת אותו.
צילה: ולו הִתְעַקְשָׁה הייתי מוותרת? ידעתי כל הזמן מה אני מקריבה למענו, ואני
לרגע לא מתחרטת. היה לי עולם ומלואו.
פונים: אני חושב עליך ועל טובתך. הוא לא יכול עכשיו לפתוח את פיו ולהגן
עליך. יגרשו אותך משם בבושת פנים.
צילה: שינסו.
פונים: כבר לא נשאר לך הרבה כבוד, צילה. אל תבזוזי אותו.
צילה: אל תחנך אותי, פונים. (פונה לצאת) אני מוכרחה כדור. (בולעת כדור)
פונים: הייתי צריכה לבלוע את החפיסה כולה. אני לא אוכל לחיות בלעדיו.
פונים: אנחנו לא נשאיר אותך לבד, צילה. אשתי ואני והילדות נהיה המשפחה
שלך. כל מה שתזדקקי. כל מה שתרצי.
צילה: אני רוצה למות.

בונים: השתגעת? אחרי מה שעברת איתו, מגיע לך לחיות.
צילה: מגיע לי לחיות איתו!

7. בית אלטרמן. אלטרמן קורא במחברת השירים של תרצה. היא נכנסת. חוטפת את המחברת מידיו.

תרצה: אני לא רוצה יותר שתקרא את השירים שלי.
אלטרמן: אני רוצה לדבר איתך עליהם.
תרצה: אני לא רוצה לשמוע את דעתך.
אלטרמן: אמרתי לך שאני מצטער, תיזקין. אני יודע כמה הכאבתי לך.
תרצה: אתה חושב שאתה יודע.
אלטרמן: אימא מבינה למה אין לי ברירה. גם את יכולה להבין.
תרצה: אני לא רוצה.
אלטרמן: את לא יכולה לבקש מה שאני לא יכול למלא. גם אימא כבר לא מבקשת.
תרצה: היא ביקשה. שמעתי אתמול את בְּכִיָּה. (פונה לצאת)
אלטרמן: (עוצר בעדה) נכון. היא בכתה. אבל את משוררת. את יכולה להבין גם מה שאי אפשר להבין. את יכולה לסלוח גם על מה שאין עליו סליחה.
תרצה: אני לא יודעת אם אני משוררת, אבל אני יודעת כמה אימא אומללה. אתה מסבך אמת פשוטה מאד, אבא. אתה עם האישה ההיא, או איתנו? (הוא שותק) גם אני צריכה סוף-סוף להכיר באמת הפשוטה שאבא שלי הוא האיש שהכאיב לי הכי הרבה בחיי. (פונה לצאת)
אלטרמן: (עוצר בעדה) אני רואה שכואב לך, תרצה'לה. אני רואה, ואני לא יכול להקל עליך. אבל אני יכול אולי לעזור במשהו אחר. בעניין הלהקה הצבאית...
תרצה: אני לא רוצה שתתערב.
אלטרמן: הם אומרים שאם אכתוב להם שיר, יהיה להם קל יותר לקבל אותך.
תרצה: אתה משחד אותי בשיר כדי שאשתוק? זה המחיר שלי בעיניך? אני לא רוצה להתקבל בזכותך, ואני לא רוצה לשיר להם שיר שלך.
אלטרמן: לפחות תקראי. אני לא רוצה שמישהו אחר ישיר אותו. (נותן לה דף)
תרצה: (מתקשה לעמוד בפיתוי וקוראת) אתה המשורר משנינו. אתה יכול אולי להבין מה שאי אפשר להבין, ולסלוח על מה שאין עליו סליחה. אני לא יכולה ואני לא רוצה. (נותבת את השיר לתרצה הווה ויוצאת)

8. משרד צבאי. תרצה נבחנת ללהקה צבאית. פסנתרן מלווה אותה. היא עומדת מול הבוחן ושרה בית מתוך "אליפלט":

תרצה: נזמר נא את שיר אליפלט
ונגידה כולנו בקול:
כאשר עוד היה הוא רק ילד,
כבר היה הוא ביש גדא גדול.
כל שכנים ושכנות דיברו דופי
ואמרו שום דבר לא יועיל -
אליפלט הוא ילד בלי אופי,
אין לו אופי אפילו במיל.
אם גוזלים מידיו צעצוע,
הוא נשאר מבולבל ומחייך,
מחייך בבלי דעת מדוע,
וכיצד ובשל מה זה ואיך.

וכיוון שאין אופי במיל לו,
הוא זחל כך ישר מול האש.
ובשובו מהומם ופצוע,
התמוטט הוא, כרע וחייך.
הוא חייך מבלי דעת מדוע,
וכיצד ובשל מה זה ואיך.
ובליבות חבריו, זה מוזר,
אז דבר מה התרונן כה ושר.
בלי מדוע ובלי כיצד,
בלי היכן ובלי איך ולמה,
בלי לאן ומאיזה צד,
בלי מתי ובלי אן וכמה.
מסביב ככינור וחליל
מנגינה מאירה, מצלצלת.
אם נסביר לך מה זה יועיל,
איזה ילד אתה אליפלט.

ונדמה כי סביבו, זה מוזר,
אז דבר מה התרונן כה ושר.
בלי מדוע ובלי כיצד,
בלי היכן ובלי איך ולמה,
בלי לאן ומאיזה צד,
בלי מתי ובלי אן וכמה.
כי סביב ככינור וחליל
מנגינה מאירה, מצלצלת.
אם נסביר לך מה זה יועיל,
איזה ילד אתה אליפלט.
בלי קרב ברעום אש מזנקת,
בין אנשי הפלוגה קול עבר:
העמדה הקדמית מנותקת,
מלאי תחמושת אזל כה מכבר.
אז הרגיש אליפלט כאילו
הוא מוכרח את המלאי לחדש,

הבוזן מוחה דמעה שזלגה מעינו, ומוחא כף.

9. חדר חזרות בקאמרי. בונים מנהל חזרה על "שלמה המלך ושלמי הסנדלר". אלתרמן עוקב אחרי הלהקה המבצעת מחרוזת שירים.

בונים: מוכנים? קדימה. קדימה. שלוש-ארבע ו...!

(1) שיר השיכור

בהיכליו יושב שלמה
וי ללילי, וי ליומי
כל איש יודע מה שלומו
אך אין יודע מה שלומי
וי ללילי, וי ליומי
אם זה אכפת למי
וי ללילי, וי ליומי
אם זה אכפת למי

עם הבקבוק שלומי לא רע
אך שלום שלמה טוב יותר
כי על טיפה כזאת מרה
גם הוא איננו מוותר

וי ללילי, וי ליומי
אם זה אין אתה לי מי
וי ללילי, וי ליומי
אם אין אתה לי מי

(2)

זה דודי מדוד

בתוך חוצות ירושלים
קולי אשא ואתחנן:
יכה הרעם משמים
את בעלי שלמי אמן!

יפצצנו הברק
ותגלגלנו הקדחת,
הביתה הוא מופיע רק
כשחסר לו המרק
או הצלי שבקלחת.

כי בחוצות הוא מתרוצץ
ועם לצים הוא מתלוצץ
ומבקבוק בלי קץ מוצץ-
(מה, שאשב כמו בול עץ?)
מהר הביתה, אין קוצץ.

ונבל וכן בליעל!
(אי, זה דודי מדוד
וי, זה בעלי מבעל

זהו, זהו, זה לא סוד!
זה לא סוד, יכהו רעם!
לץ, גנב, בטלן!

(3) שיר המריבה

יפה הישארי עוד אשביעך כף נחת
עוד אפריחך גם אפריחך מכאן, ספחת!"
- ספחת מי? ספחת מי?
נסי, מפלצת ממולחת,
לומר זאת עוד פעם,
- ספחת!
- מה, איך?
- ספחת, תמתי!
- זו לא עברית?
- אש וגופרית!
איך זה הספקת גברתי נופרית
כל כך מהר עברית ללמוד?
- איך? באולפן פשוט מאוד...
- אולפן שלמה?
- כן כל האלף
לומדות פה בשיעורי ערב
- אומרים זאת, להעיר כדאי לך,
שיש פה רק שיעורי לילה...

- ואת אני רואה, מיהרת
להרשם, אבל אחרת...
- שאי רגליים חיש הצידה
- הא, צרור שומים
- הא, פירמידה
- איזה הילוך,
- איזו קומה,
- וכמה פוך,
ממש אימה!
- הא, שמן זך בסולת,
- הא, דבש בנופת צוף
- ואיזה ראש כרבולת,
- ואיזה גוף שפוף,
- פרצוף מלוח,
- אף כפוף,
תנו לשאוף רוח,
אוף!!!

פונים חש שאלתרמן לא מרוצה.

פונים: אוקיי. תודה. תודה רבה. (לאלתרמן) זה נהדר. לא? תגיד משהו. גם
השחקנים רוצים לשמוע. (אלתרמן שותק) אני חושב שזה פנטסטי. זה
גרנדיוזי. זאת תהיה הצלחה אדירה שלא הייתה כמותה בארץ.
אלתרמן: זה די עלוב. די מביש.
פונים: חס וחלילה. זאת תהיה הצגה נפלאה. אחרת, לא הייתי סומך את יְדִי עליה.
אלתרמן: ההצגה הזאת תחסל אותי לגמרי. תשאל את הנהלת התיאטרון. את
השחקנים. את עצמך.
פונים: הרי למענך העליתי את ההצגה הזאת.
אלתרמן: זאת לא הצגה, פונים. זה בידור זול.
פונים: יש לי עוד שבוע לגמור לביים.
אלתרמן: לגמור? עוד לא התחלת.
פונים: השחקנים שומעים אותך, נתן.
אלתרמן: הם לא אשמים. אני אשם. אני. בתמימותי הקשבתי לך, ונפלתי שוב
לְמַלְכוּת של משחקי מילים, של שעשועים בחרוזים. המחזה הזה איננו
בדיחה. הוא עוסק בספק שיש לאדם בזהותו. בתהום שבין השליט לבין
נתיניו. בעוני שהוא גוזר עליהם. מה נשאר מזה בהצגה שלך? עורך הדין
שלי יוציא היום צו על תנאי נגדך.

בונים חש סחרחורת, הוא מתיישב, מתנשם בכבדות.

אלתרמן: בונים? בונים? אתה שומע אותי? פתח את העיניים...
בונים: (בזעם) לך לכסית ותשתה משהו. כשתירגע, תחזור ותתנצל.

10. בית אלתרמן. 1961. נוכחים אלתרמן, רחל, תרצה ועודד. אלתרמן זועם.

אלתרמן: (לתרצה ועודד) אני צריך לשבת בכסית ולשמוע מן המנהל של הקאמרי שהתפטרתי? מתי התכוונתם לספר לי? כשתגיעו לבניו יורק? (לרחל) ואת ידעת? עני לי? ידעת? ידעת, והסתרת ממני?
תרצה: אני ביקשתי ממנה.
אלתרמן: למה?
רחל: כי היית שתוי מכדי להקשיב.
אלתרמן: אני לא מוכן שתדברי אלי ככה. (לתרצה) בשביל מה אתם נוסעים? עודד: ללמוד משחק. התקבלנו ל...
אלתרמן: משחק?! את משוררת, תיצקין. כל שיר שלך מעיד על כך.
רחל: היא גם שחקנית מצוינת. ואם היא רוצה, היא תלמד משחק.
עודד: התקבלנו לבית הספר הכי טוב בניו יורק.
אלתרמן: איך תסתדרו שם? כל כך רחוק, כל כך לבד?
עודד: אנחנו שניים. אני אשמור עליה מכל משמר.
רחל: הוא ישמור עליה הרבה יותר טוב ממך.
אלתרמן: את מאשימה אותי במשהו?
תרצה: אני עדיין לא משוררת, אבא. כל שיר שלי נָרָאָה כמו חיקוי עלוב של השירים שלך.
אלתרמן: זה לא נכון.
תרצה: רוב המבקרים אומרים ככה.
אלתרמן: שנינו יודעים שהדמיון הזה הוא חיצוני, תיצקין.
תרצה: אני רוצה לכתוב אחרת.
אלתרמן: למה? בגלל ההשמצות של זך? גם אַת שִׁמְךְ שינית כדי להרחיק את עצמך ממני? מה פתאום תרצה אַתָּר? את מתביישת בי? אַתָּ תרצה אלתרמן. תמיד תהיי.
תרצה: כשאני אלתרמן, כל מי שקורא שיר שלי, מחפש בו אותך.
אלתרמן: אבל מוצא בו אותך.
תרצה: אַתָּר די דומה לאלתרמן, אבא.
אלתרמן: אז תחזרי לאלתרמן.
רחל: היא תעשה מה שהיא רוצה.
עודד: לא התכוונו להסתיר ממך את הנסיעה שלנו, מר אלתרמן. ידענו שזה יצער אותך. רצינו לדחות את הרגע הזה ככל האפשר.
תרצה: ואני מתנגדת לכל מילה של זך.
אלתרמן: אז למה, לעזאזל, את בורחת מכאן?

- רחל: היא לא בורחת. היא נוסעת. ואתה לא תאסור עליה. היא תיסע לאן שהיא רוצה, ותלמד מה שהיא רוצה, ותכתוב כפי שהיא רוצה. ואתה תיתן לה עכשיו את ברכת הדרך, כדי שהיא תיסע בלב שלם.
- תרצה: אתה צודק, אבא. אני בורחת. אני בורחת כי אני לא מסוגלת יותר לחיות בְּקֶרְבָּךְ. כי מאז שפרץ הוויכוח עם זך, נעשית מר ואלים. אתה שותה. מקלל. רב. אתה בז לכל מי שלא כותב כמוך. לכל מי שלא חושב כמוך. אני בורחת כי אני מפחדת מן ההתפרצויות שלך. מן הצעקות שלך על אימא. עלי. מן העלבונות שאתה מעליב אותנו. מן הצל שלך על הרצפה. מן הצעדים שלך במדרגות כשאתה חוזר מן האישה ההיא...
- רחל: עכשיו כל זה כבר מאחוריך, תרצה'לה. את נוסעת. את יכולה לשכוח את הדברים האלה, ולהמשיך הלאה. אל תִּיָּד.
- אלתרמן: **(בולע את עלבונו)** לכמה זמן אתם נוסעים?
- עודד: שנתיים.
- אלתרמן: שנתיים?! **(לתרצה)** אני אשתגע כאן בלעדיך.
- תרצה: כשאחזור, אתה תשמח שנחת לי ללכת. **(יוצאת. עודד יוצא אחריה)**
- אלתרמן: אנחנו חייבים לעצור בעדה.
- רחל: היא תיסע.
- אלתרמן: היא תהיה שם רחוקה. בעיר זרה.
- רחל: אולי שם היא תוכל סוף-סוף לפרוח.
- אלתרמן: ואם היא לא תצליח? ואם היא לא תקבל תפקיד שהיא רוצה באיזו הצגה? כשבלהקה הצבאית סירבו לשיר שיר שלה, היא חתכה את ורידיה.
- רחל: עודד יהיה איתה. היא לא תצטרך לחתוך ורידים כדי שהוא יקשיב לה.
- אלתרמן: את שוב מאשימה אותי?
- רחל: שנינו לא הקשבנו. שנינו גזרנו עליה להיות שחקנית או משוררת, גם אם היא לא נולדה לכך.
- אלתרמן: לו האמנָה שהיא נולדה לכך, גם היא הייתה מאמינה.

11. חדר בבית החולים. לילה. רחל, תרצה ובנץ' ליד מיטת אלתרמן. האחות מסיימת לבדוק אותו.

- רחל: תגידי לנו לפחות מה אומרות הבדיקות. יש איזשהו שיפור?
- אחות: אני לא יכולה להגיד שום דבר.
- תרצה: לו היה שיפור, היית אומרת. נכון?
- בנץ': אסור לה, תרצה.
- אחות: הרופא תכף ייכנס. **(יוצאת)**
- תרצה: אני אלך לדבר איתו. **(פונה אחריה)**
- רחל: **(לבנץ')** לך תקרא לצילה.
- תרצה: **(עוצרת)** לא, אימא.
- רחל: אם אבא יפקח את העיניים ולא יראה אותה...
- תרצה: הוא ישמח לראות אותנו.
- רחל: אני כועסת עליה בדיוק כמוך, תרצה'לה. גם עליו. אבל אני לא רוצה להתחשבן איתו עכשיו. הוא חשב עליה באמבולנס, בדרך לכאן.

- תרצה: איך את יודעת? הוא אמר לך?
רחל: הוא ביקש פתק וכתב צוואה.
תרצה: אני לא רוצה לשמוע עליה.
רחל: הוא הוריש לה רבע מן התמלוגים של השירים שלו. (מראה לה פתק)
תרצה: (מסרבת לראות) אם הוא חושב שככה הוא יכריח אותנו לקבל אותה למשפחה, אז הוא טועה.
רחל: אנחנו לא נמחל לה על מה שהיא עשתה. אנחנו גם לא חייבות למחול לו. אבל אני לא רוצה להרגיש אשמה כל חיי שלא נתתי לו לעזוב את העולם הזה מפויס.
תרצה: את אשמה לא פחות בזה שהסכמת שהוא יהיה איתה.
רחל: הסכמתי בשבילך, תרצה'לה. בשביל שתהיה לך משפחה. בשביל שיהיה לך אבא שתוכלי להתגאות בו ובשירים שלו. כן, אני מודה. גם אני רציתי להתגאות בו ובשירים שלו. למרות ששילמתי על כך. ואין לך מושג כמה שילמתי. (תרצה שותקת. פונה לבניץ') לך.
בניץ': אני הולך, תרצה. (היא שותקת) אני הולך. (יוצא)

12. כסית. אלתרמן וצילה ליד שולחן בפינה, ממתינים לסיום ההצגה הראשונה של "שלמה המלך ושלמי הסנדלר". אלתרמן כבר אחרי כמה כוסיות של ברנדי.

- צילה: נו, בוא כבר. ההצגה נגמרת עוד חמש דקות. אולי נספיק לראות את מחיאות הכפיים.
אלתרמן: אני לא בטוח שיהיו.
צילה: לו היא הייתה כל כך גרועה, אנשים היו יוצאים בהפסקה.
אלתרמן: היא גרועה.
צילה: אז לשם מה אנחנו יושבים כאן? בוא נלך הביתה.
אלתרמן: זך בטח יושב בקהל ומצחקק. אני כבר יכול לנחש מה הוא יגיד.
צילה: אם תזכיר אותו עוד פעם אחת, אני קמה והולכת.
אלתרמן: ההצגה הזאת תעשה ממני בדיחה. דווקא בונים, החבר הכי טוב שלי, הוא שקבר אותי. אני לא מאמין שאצליח אי פעם לכתוב עוד משהו.
צילה: אף אדם בעולם לא יוכל לעצור בעדך מלכתוב. אף אחד, מלבדך.

לפתע נשמע קולו של בונים הצועק מרחוק.

בונים: נתן! נתן!

כעבור רגע הוא נכנס, ואחריו רחל ושחקני ההצגה, כולם נרגשים ונלהבים.

- בונים: זה היה פנטסטי. נפלא. מדהים. כשהמסך ירד, הקהל קם על רגליו. כולם מחאו כף. מן ההתחלה ועד הסוף הם התגלגלו מצחוק. בכו מהתרגשות. אתה גאון, נתן. אין שני לך. זאת ההצגה הכי טובה שעלתה כאן אי פעם. לא הייתה פְּמוֹתָה וגם לא תהיה. העולם כורע ברך לפניך, מאסטרו.

הוא מחבק את אלתרמן ומנשק אותו. גם רחל מחבכת ומנשקת אותו.

רחל: חבל שלא באת. הקהל קרא לך לעלות לבמה. רצו להריע לך. לשאת אותך על כפיים. אתה יכול סוף-סוף להרשות לעצמך להיות מרוצה.

13. תרצה ועודד בדירתם בניו יורק. תרצה קוראת מכתב שכתבה להוריה, הנמצאים בדירתם בתל אביב, ומקשיבים לה.

תרצה: ניו יורק עיר קסומה. נהר ההדסון חום ועבה. פה ושם סירה. פה ושם שחפים. זרימתו מנחמת את הגעגועים אליכם. בכל יום אנחנו משכימים, נוסעים ברכבת לבית הספר, לומדים משחק עם המורים הכי טובים בעולם. כתבי לו שאת שונאת את ניו יורק. כתבי לו שהפסקת ללמוד. כתוב לה שאנחנו דואגים לה. עודד: כתבי לו שאת עצובה. שאת עייפה. שאת מסתגרת בדירה שלנו. שאת בוכה ימים ולילות. רחל: תשאל אותה אם היא אוכלת מספיק. תשאל אותה איך היא ישנה. עודד: כתבי לו שאת לא מצליחה לישון בלי כדורים. רחל: כתוב לה שאנחנו רוצים לשמוע את קולה. כתוב לה שתזמין לעצמם טלפון. אנחנו נשלם בשביל השיחות. אלתרמן: כבר כתבתי.

חשכה על דירת אלתרמן בתל אביב. אור על עודד ותרצה בניו יורק.

עודד: הוא יודע שאת מרמה אותו. הוא קורא את זה בין השורות. תרצה: אני אף פעם לא מרמה. עודד: להזכיר לך מה כתבת לו? תרצה: אני כותבת לו תמיד את האמת. אתה רוצה שאני ארמה אותו. עודד: (ביאוש) אני רוצה שתתעוררי ותסתכלי בעצמך. היית פעם האישה הכי נהדרת בעולם. את לא רואה מה קורה לך? את לא רואה שאת הולכת ומתפוררת? שאת שוקעת? מתי הרגשת משהו? מתי שמתה? מתי צחקת? לאן נעלמה התשוקה שלך אלי? את רובצת כל היום במיטה. אדישה. ריקה. מסוממת. אני מנסה לחלץ אותך מהתהום שנפלת אליה, ואת נאחזת בכל כוחך בקרקעית. למה? את מחכה שאפנה, ואעזוב אותך לטבוע? תרצה: אני מתפוררת! אני שוקעת! אתה מנסה לשכנע אותי שאני מתפוררת ושוקעת. כדי שאפתפורר ואשקע ותוכל לעזוב אותי. כדי שתוכל ללכת אל המעריצות שלך בבית הספר. מצידי אתה יכול לעזוב כבר עכשיו...

14. קפה כסית (1961). לילה. זך יושב ליד שולחן וכותב. אלתרמן נכנס. זך מבחין בו, אוסף את ניירותיו, וקם לצאת, אך אלתרמן חוסם את דרכו.

אלתרמן: שב. (זך מהסס) שב, אמרתי. (זך יושב, מניח את ניירותיו על השולחן. אלתרמן מתיישב מולו) חודשים רבים אתה מתחמק ממני. כשאתה נכנס ורואה אותי, אתה ממהר לצאת. כשאני נכנס, אתה נמלט למטבח. למה? אני רוצה לדבר איתך. אני לא מבטל את הטענות שלך. אני רוצה להבין אותך. התחמקתי כי אין טעם בשיחה הזאת.
זך: למה?
אלתרמן:

זך לא עונה. אלתרמן חוטף את אחד הדפים מידי ומוציא בו. זך חוטף אותו ממנו, אבל אלתרמן הספיק לקרוא את הכותרת.

אלתרמן: אתה שוב כותב על שיר שלי. מה אתה רוצה הפעם?
זך: אני אדבר איתך רק אחרי שנחסל יחד בקבוק.
אלתרמן: מלצר!

מלצר מגיש בקבוק. הם שותים.

אלתרמן: ובכן?
זך: אולי נזמין גם דג מלוח?
אלתרמן: דבר כבר!
זך: אתה בטוח ששתינו מספיק?
אלתרמן: כן. (שותה)
זך: לחייך. (שותה) נהניתי מאד מ"שלמה ושלמי". פזמונים גאוניים.
אלתרמן: זה מה שאתה כותב עכשיו?
זך: אני כותב על ה"שיר" שפרסמת בשבוע שעבר ב"דבר", על פריקת הנשק מִצָּרְפֶּת בנמל הקישון.
אלתרמן: הייתי שם, לצידו של בן גוריון, וכתבתי על מה שראו עיני.
זך: קראתי גם את מכתב התודה שכתבת לו על כך שהוא ציטט את השיר הזה בכנסת. לא היה בעולם משורר שהתרפס ככה אל שליטו.
אלתרמן: הודיתי לו על שהביא את השיר שלי לידיעת הציבור.
זך: לזה אתה קורא שיר? זה גיבוב של דברי שבח וחנופה. אתה התגייסת בכל נפשך לשיכרון הכוח של בן גוריון. פעם שָׁרַף על האדם, על ניגונו שְׁנָנָה. היום אתה כותב על תותחים.
אלתרמן: רבים עוצרים אותי ברחוב ומברכים אותי על השיר הזה.
זך: זה מה שהם רוצים לשמוע מפיך. אבל האם זה מה שאתה צריך לכתוב? שהתרגשת עד עמקי נשמתך לראות משלוח של טנקים? בָּמָה בן גוריון מצליח לפתות אותך? בָּקָרְכָה? בָּכְבוֹד? בְּמַעֲמָד?
אלתרמן: זך, אנחנו חיים בחברה שנאלצת להגן על עצמה.
זך: תקשיב לעצמך, אלתרמן. אתה כבר מדבר כמותו. אתה לא רואה שהוא משתמש בך? מנצל את השירים שלך? הפכת למשורר החצר שלו, ולעולם לא תוכל למתוח עליו ביקורת.

אלתרמן: אני משורר חצר?! (זך מהסס) ענה לי. (בזעם) אני משורר חצר?!
 זך: כן. (קם ופונה לצאת)
 אלתרמן: שב! אתה לא תטיח בי האשמה כזאת ותלך בלי לשמוע אותי!
 זך: (מתיישב) אתה מורי ורבי, אלתרמן. אתה לא מתאר לעצמך כמה אני שונא את עצמי על מה שאני אומר לך. אבל אנחנו לא נוכל להיות במקום שבו משוררים משרתים ממשלה.
 אלתרמן: אני לא משורר חצר, ולא משרת ממשלה. כל השירים שלי נכתבו על דעתי בלבד. אבל אני מכבד את בן גוריון. אפילו מעריץ אותו. לולא תבונתו ואומץ ליבו, לא היינו זוכים בעצמאותנו. זאת האמת לאמיתה. לא לכתוב אותה? אני חרד לקיומנו. הרי במוקדם או במאוחר תפרוץ עוד מלחמה. בזכות הנשק הזה לא אצטרך לכתוב שוב על מגש הכסף.
 זך: רבים יכולים לכתוב בשבח הנשק הזה. אבל רק אתה יכול לכתוב על עיני נשים נוגות, שאומרות לערב למה באת...
 אלתרמן: (בלעג) והיום אני כותב שירי תעמולה בשביל בן גוריון.
 זך: אני מתחנן אליך. הנח לבן גוריון לתת לנו את האמונה בכוחנו לשרוד, ואתה, תן לנו את האמונה ברוחנו. רק היא יכולה לצלוח את הייאוש שלנו.

נכנסת צילה, זך רואה אותה קם ויוצא. אלתרמן נשאר לשבת, לוגם עוד לגימה מן הבקבוק.

צילה: אני יושבת כל הערב בבית ומחכה לך.
 אלתרמן: התעכבתי כאן. הייתי חייב לסיים את השיחה איתו.
 צילה: אתה לא רוצה לדעת מה הרופא אמר?
 אלתרמן: הוא מתכוון לכתוב ביקורת על השיר ש...
 צילה: הייתי אצל הרופא, נתן!

הוא מתבונן בה. היא אווזת בידו. הוא מביין ושומט את ידו מידה.

אלתרמן: זה בלתי אפשרי, צילה.
 צילה: אני כבר בת שלושים ושמונה.
 אלתרמן: אני יודע. זה לא בא בחשבון. את יודעת איזה מין אבא אני.
 צילה: אתה אבא נהדר. אתה תהיה אבא נהדר גם לילד הזה.
 אלתרמן: אל תרמי את עצמך. את כבר מכירה אותי.
 צילה: אני לא אוותר עליו.
 אלתרמן: אני לא יכול לגדל עכשיו ילד, צילה. את לא רואה כמה אני מודאג? כמה אני מוטרד? חודשים רבים לא כתבתי. אני לא יודע אם אי-פעם אוכל לשוב ולכתוב. האיש הזה מקיז את דמי. משורר חצר הוא קרא לי...
 צילה: הילד הזה כבר צומח בבטן שלי. אני מרגישה אותו.
 אלתרמן: את רוצה שהוא יגדל בלי אבא?
 צילה: אני מוכנה לגדל אותו גם בלעדיך.
 אלתרמן: אל תחשבי רק על עצמך.
 צילה: הגיע הזמן שאני אחשוב רק על עצמי. אני לא רוצה למות לבד כמו כלבה.
 אלתרמן: תרצה לעולם לא תמחל לי. גם רחל תצא מדעתה.

- צילה: צר לי מאד עליהן, אבל עוד מעט כבר לא אוכל ללדת. ואתה הרי לא תהיה שלי לעולם. כשתעזוב, אני אֶשָּׂאָר בלי שום דבר. אני רוצה לפחות שיהיה לי ילד.
- אלתרמן: אל תכריחי אותי לוותר עליך, צילה. אני זקוק לך עכשיו יותר מתמיד.
- צילה: אני צריכה להיות מטומטמת כדי להאמין לך.
- אלתרמן: אני יודע היטב מה את מקריבה למעני.
- צילה: אם תעזוב אותי, אני אֶהָרוֹג אותך.
- אלתרמן: אני יודע. לכן אני כל כך אוֹהֵב אותך.

15. בית אלתרמן. בוקר. אלתרמן נכנס שתוי. רחל מחכה לו.

- אלתרמן: בוקר טוב. מה שלומך? הגיע מכתב מטרצה? **(רחל לא עונה)** היא לא יכולה להתאכזר אלינו ככה. **(משהק)** אני אשמח לשתות תה. **(רחל נשארת על מקומה)** לא שמעת אותי? ביקשתי כוס תה.
- רחל: ואני מבקשת שתארוז עכשיו את הבגדים והספרים שלך, ותעביר אותם למקום שממנו באת.
- אלתרמן: סליחה? יצאת מִדַּעְתְּךָ?
- רחל: יש גבול להשפלה שאני מוכנה לשאת.
- אלתרמן: ולכן מותר לך להשפיל אותי?
- רחל: אתה הוא שמשפיל את עצמך. תל אביב עיר קטנה, נתן. אנשים מדברים. השמועה כבר עשתה לה כנפיים.
- אלתרמן: איזו שמועה?
- רחל: מישוהו ראה אותה אצל רופא הנשים.
- אלתרמן: נדבר על זה אחרי התה.
- רחל: מאז שהיא עשתה את זה, אתה נשאר אצלה עד הבוקר כדי לנחם אותה.
- אלתרמן: אני חוזר כשאני רוֹצֶה.
- רחל: אבל אני לא רוֹצֶה יותר. עשרים שנה אתה מענה אותי ועשרים שנה אני שותקת. חושקת שפתיים כדי שלתרצה יהיה בית. כדי שיהיה לך שולחן למכונת הכתיבה. עכשיו היא כבר לא זקוקה לי. גם אתה מסתדר מצוין. אני פוטרת אותך מכל השבועות שנשבעת לי. קח את החפצים שלך וְלֵךְ.
- אלתרמן: אני לא מתפלא שאת לא רוצה אותי. למרות זאת, אני תמיד אחזור. כי אני לא יכול שלא לחזור. בדיוק כפי שאני לא יכול שלא ללכת. אבל אף פעם לא אעזוב. דרך אגב, את צודקת. כתבתי הרבה בזכותך. פְּשֵׁה־מָה יהיה מוכן, תקישי בדלת שלי. **(פונה לצאת)**
- רחל: היא תקיש בדלת שלך, והיא תכין לך תה, והיא תבשל, והיא תכבס, והיא גם תנקה את הקיא שלך מן הרצפה! **(נוטלת את תיקה)** אני לא יכולה להכריח אותך ללכת ממני, אבל אני יכולה ללכת ממך.
- אלתרמן: חכי. אל תלכי. מהיום אני אחזור הביתה כל לילה לפני חצות! **(ביט)** את צודקת. הכאבתי לך כמו אחרון הנבלים. את לא ראויה לכאב כזה. אבל אל תִּפְטְרי אותי משום שבועה. לא עכשיו, כשאבדה לי הדרך שהלכתי בה כל חיי. אני לא אמצא אותה בלעדייך. בבקשה. אל תלכי. איך אוכל לכתוב בלי לשמוע את הצעדים שלך בפרוזדור? **(צלצול טלפון)**

16. דירת תרצה ועודד בניו יורק ודירת אלתרמן בתל אביב. לילה. הטלפון בדירת אלתרמן מצלצל. רחל עונה.

רחל: הלו? ... כן. אני שומעת...
עודד: זה עודד. מניו יורק. אפשר לדבר עם מר אלתרמן.
רחל: כן מה קרה? הכל בסדר?
עודד: הכל בסדר, תני לי אותו בבקשה.
רחל: (לאלתרמן) זה עודד. הוא רוצה לדבר איתך.

אלתרמן נוטל את הטלפון מידי רחל. אור על דירתם של תרצה ועודד.

אלתרמן: הלו?
עודד: מר אלתרמן, אני מקווה שלא הערתי אותך, אבל תרצה לא מרגישה טוב. כבר כמה חודשים. אני מנסה לטפל בה. עושה כל מה שאני יכול.
אלתרמן: מה קרה לה? היא חולה? היא בבית? אני יכול לדבר איתה?
עודד: היא בבית. היא לא עונה. היא לקחה כדורים.
אלתרמן: תגיד לה שאני רוצה לדבר איתה.
עודד: (לתרצה) תרצה, זה אבא שלך בטלפון... הוא רוצה לדעת איך את מרגישה... (לאלתרמן) היא לא עונה.
אלתרמן: אני בא אליכם. (טורק)
רחל: (מגישה לו מזוודה) תגיד לה שגם אני רוצה לבוא אליה. אבל אני יודעת שהיא רוצה אותך. לכן הוא ביקש לדבר איתך. היא חושבת שלא עמדתי לימינה כשהיא הייתה זקוקה לי. שהשתמשתי בה כדי להשאיר אותך בבית.
אלתרמן: אני אגיד לה. (נוטל את המזוודה ויוצא)

17. דירתם של עודד ותרצה בניו יורק. אלתרמן נכנס, מזוודה בידו.

אלתרמן: תיצקין שלי... תיצקין יקרה.
תרצה: אבא'לה... (מתחבקים)
תרצה: אני כל כך שמחה שבאת. כל כך התגעגעתי. מרוב געגועים אני מרגישה כל הזמן שירים. מה שלום אימא? (לא מחכה לתשובה) אני רוצה לקנות לה מתנה. היא אוהבת צעיפים. נכון? יש בניו יורק עשרות חנויות. כל אחת והצעפים שלה. ומחר בבוקר נפליג על ההדסון. בסירה בין הגשרים. נוט עד פסל החירות ונטפס עליו. אל תדאג. אני אשלים את הלימודים בבית הספר. אף אחד לא ישים לב שנעדרתי. נכון, עודד? אני כל כך אוהבת את בית הספר הזה. בעיקר שיעורי פיתוח קול. בלהקה הצבאית אמרו שהקול שלי גבוה מדי. אבל כאן הקול שלי נמוך ועמוק. כששרתי את אליפלט, כל התלמידים התרגשו. ומה שלומך אתה, אבא'לה? איך הייתה הטיסה?
אלתרמן: עברה בשלום, תיצקין. אני שמח לראות כמה את נהדרת.
תרצה: אתה בטח צמא. אני אעשה לך תה. (יוצאת למטבח)
אלתרמן: היא דווקא נראית בסדר. לא?

עודד: זה בגלל הכדורים, מר אלתרמן. הבוקר היא לקחה שניים. הם משפיעים עליה לזמן קצר, אחרי כמה שעות המחלה משתלטת עליה ו...

תרצה שמעה את דברי עודד והיא חוזרת. התקף זעם משתלט עליה.

תרצה: מחלה אמרת? מחלה משתלטת עלי?! איזו מחלה?
עודד: בסך הכל סיפרתי לאבא שלך מה קרה לך בימים האחרונים.
תרצה: אני לא חולה. אני בריאה. אף פעם לא הייתי כל כך בריאה. תשאל את הרופא. מי אתה בכלל שתגיד עלי שאני חולה?
אלתרמן: אל תכעסי, תיצקין. אני שאלתי אותו מה שלומך.
תרצה: וכבר אתה חושד בי שאני חולה? אני רואה בעיניך. אתה מאמין לו מבלי ששאלת אותי.
אלתרמן: אני לא חושד במאומה, תיצקין. להפך. אמרתי לו כמה את נהדרת.
תרצה: אם אתה לא מאמין לי, אתה יכול ללכת. חזור הביתה, וספר לאימא שאני חולה. חולת נפש. שאני לא מתאימה לחיים האלה. שלא נולדתי לְסְעָרוֹת שלהם. שאני לא מסוגלת לחיות אותם. שאני לא רוצה לחיות אותם.
אלתרמן: ודאי שאת מסוגלת, תיצקין. יש לך את כל הכוח. יש לך את כל הכישורים.
תרצה: היו לי. אולי. פעם. כשהגנתי מרחם אימי. באותו הרגע מישוהו החל להרוס אותם! **(נוטלת כרית מן המיטה ומטיחה אותה באביה)** הָרֵס וְהָרֵס. בימים ובלילות. הָרֵס עד שהכל נִהָרֵס...
אלתרמן: די, תיצקין. די. בבקשה. די.
תרצה: לֵךְ. אני לא רוצה יותר לראות אותך. לא רוצה...

עודד מנסה לחצוץ בינה לבין אלתרמן. היא שומטת את הכרית ויוצאת. דממה.

אלתרמן: אני לא מבין. אני לא מבין. אלוהים אדירים...
עודד: היא התחילה את הלימודים בשמחה. היא הייתה תלמידה נהדרת. היא גם כתבה הרבה. אט-אט היא שקעה. כשניסיתי לדבר איתה, היא התחמקה והסתגרה בתוך עצמה. היא לובשת בגדים רחבים כדי שלא תראה כמה היא רזה. היא מעשנת שלוש חפיסות ביום. בשבוע שעבר עשיתי בבית הספר מונולוגים של המלט. רציתי שהיא תראה אותי. היא לא טרחה. לפעמים היא כל כך חלשה, עד שאני צריך לעזור לה להתלבש. לאכול. בשבת בבוקר חזרתי מהעבודה בַּפֶּר, מצאתי אותה מוטלת במיטה. טלטלתי אותה. היא לא התעוררה. הזעקתי רופא. לקחנו אותה לחדר מיון...
אלתרמן: **(מתעשת)** מחר בבוקר ניקח אותה לפסיכיאטר.
תרצה: **(נכנסת)** אני לא רוצה פסיכיאטר. אני רוצה לחזור הביתה. אל אימא.
אלתרמן: אם זה מה שאת רוצה, כך יהיה.
תרצה: מחר.
אלתרמן: מחר.
עודד: אני חוזר אִתְּךָ.
תרצה: אני אכתוב לך.
עודד: אני לא אשאיר אותך עכשיו לבד, תרצה.
תרצה: כשאני אחזור לעצמי, אני אחזור גם אֵלֶיךָ.

עודד מנסה לחבק אותה, אך היא משתמטת ויוצאת. אלתרמן יוצא אחריה.

18. כסית. צהרים. אורלנד יושב.

אלתרמן נכנס. ניכר בו שהוא שתוי. הוא מתיישב ליד אחד השולחנות.

אלתרמן: אפשר לקבל בקבוק קוניאק במקום המקולל הזה?
אורלנד: ברוך הבא, נתן. חיפשתי אותך כל הלילה.
אלתרמן: לא עכשיו, אורלנד.

המלצר מגיש בקבוק. אלתרמן לוגם ופורץ בבכי.

אורלנד: (למלצר) תביא לו דג מלוח. מהר.
אלתרמן: כל כך קשה למות...
אורלנד: אתה לא הולך למות!
אלתרמן: רק מין יצר אב ארור לדאוג לה, מחזיק אותי בחיים...

המלצר מגיש לאלתרמן צלחת. אלתרמן דוחה אותה. ולוגם שוב מן הבקבוק.

אורלנד: פגשתי אותה הבוקר.
אלתרמן: את תרצה?
אורלנד: כאן בשדרה. אספתי אותה לדירה שלי. נתתי לה לאכול. עכשיו היא ישנה.
אלתרמן: בדירה שלך?
אורלנד: היא תשמח לראות אותך כשהיא תתעורר.

אלתרמן קם וממהר לצאת. אורלנד משתהה רגע לשלם למלצר. אלתרמן עוצר.

אלתרמן: (מתיישב) כשנחתנו בשדה התעופה היא לקחה את המזוודה ונמלטה.
אורלנד: היא תנוח ותתאושש. עוד כמה ימים היא תמצא לה דירה.
אלתרמן: זה מה שהיא אמרה לך?
אורלנד: כן.
אלתרמן: לי היא לא אמרה שום דבר. ניסיתי לדבר אליה, ואבדו לי המילים. אני אביה, ואין לי מילים להגיד לה.
אורלנד: כתוב לה, כתוב לה משהו על אהבתך אליה. כתוב לה כמה היא ראויה לה.
אלתרמן: כמה שירתה ראויה. אחר כך גם היא תכתוב לך. תמיד דיברתם זה אל זה בשירים.
אלתרמן: אני לא יכול יותר לכתוב, אורלנד. אם אני לא מוצא מילים אליה, איך אמצא מילים אל אחרים? עיניה אומרות לי שבאמת אין בי רגש. שכל חיי הצלחתי לכתוב כאילו יש בי רגש.
אורלנד: זה היין שמדבר מגרונך, נתן. השירים שלך מלאים רגש.

אלתרמן: שקר. הרוב היה שקר. אֶחֱזִיז עִינִיִּים. גִּנְבֹת דַּעַת. אני לא אֶמְשִׁיךְ יוֹתֵר לרמות את עצמי. אני לא אֶמְשִׁיךְ יוֹתֵר לרמות גם אותה. השירה שבי גוועה ומתה. אני לא יכול יותר לכתוב. לא יָכוֹל וְלֹא אוֹכֵל וְלֹא אֶכְתֹּב. יִבְשָׁה הַבָּאָר. יִבְשָׁה וְנִסְתַּתְמָה. אבנים מכסות את פיה...

אלתרמן יוצא. אורלנד יוצא אחריו.

19. החדר בבית החולים. אורלנד עומד, רחל ותרצה יושבות על כסאותיהן. נכנסים בנץ', צילה ובונים. בנץ' פונה לתרצה.

רופא: דיברתי עם המנתח והמרדים. ראיתי את הרישומים של קצב הלב. יש פגיעה נוירולוגית מסוימת.
אורלנד: אתה חושב שהוא עוד ידבר? יגיד משהו?
רופא: אני לא יכול להבטיח, אבל...
רחל: ייתכן, או לא ייתכן?
רופא: כן. אולי. קשה לדעת.
רחל: מה לומר לחברים שבאים לבקר? מה לומר לעיתונאים שבחוץ?
אורלנד: אומרים שהמצב ללא שינוי. שאנחנו ממתינים לנס. ומי שלא מאמין בניסים בארץ הזאת, הוא איננו ריאליסט.

נכנסים בנץ', צילה ובונים. בנץ' פונה לתרצה.

בנץ': היא יכולה להיכנס? (תרצה לא עונה) היא יכולה? (תרצה לא עונה)
שאלתי אם היא יכולה להיכנס.

צילה לא ממתינה לאישור. היא נכנסת ומתקרבת למיטתו של אלתרמן.

צילה: אלתרמן? אלתרמן, זו אני. זו אני, נתן שלי...

סוף מערכה ראשונה

מערכה שנייה

20. אור על החדר בבית החולים. לפני עלות השחר. מול מיטתו של אלתרמן יושבות רחל, תרצה וצילה. מתח רב ביניהן.

צילה: אני לא עיוורת. אני רואה שקשה לכן לדבר בנוכחותי. אבל בכל זאת כדאי שאחכה כאן. הוא ודאי יתעורר עוד מעט. אולי הוא ירצה לומר לי משהו.
(שתיקה. פונה לרחל) אני יכולה לשבת בפרוזדור. (שתיקה. פונה לתרצה) את רוצה שאצא?
רחל: אני חושבת שהוא רוצה שתשבי כאן.
צילה: (לתרצה) אני מקווה שגם את חושבת כך. זאת הפעם הראשונה שאני רואה אותך מקרוב. הוא היה מדבר עלייך הרבה. עוד לפני שנולדת.
תרצה: אני מקווה שלא באת הנה כדי להבטיח את החלק שלך בצוואה.
רחל: אנחנו לא מדברות על זה עכשיו! (לצילה) כשהוא יתעורר, אנחנו נשב איתו קצת, ואחר כך נצא. ואת תישארי איתו לבד. כמה רגעים. ואז נראה.
צילה: בסדר. נראה. נראה מה הוא יגיד.
תרצה: אני לא מחפּה עד שהוא יגיד. חכי בפרוזדור. נקרא לך ברגע שהוא יתעורר.

צילה מוותרת וקמה.

רחל: שבי. (צילה יושבת)
תרצה: אז אני אחכה בפרוזדור. (קמה ופונה לצאת)
רחל: תרצה'לה, כשאבא יתעורר הוא ירצה לראות אותך.
תרצה: כשהוא יתעורר, תקראי לי.
רחל: גם אני צריכה אותך כאן.

תרצה חוזרת ומתיישבת, אך מיד קמה.

תרצה: אני לא מסוגלת. (פונה לצאת)
רחל: (אוחזת בידה) גם לי קשה, תרצה'לה. אבל אני לא שוכחת כמה היא עזרה לאבא בשנים האחרונות.
תרצה: היא עזרה לו?
רחל: אחרי "ששת הימים", כשרוב החברים שלו התרחקו ממנו, כשהם חירפו וגידפו אותו מאחורי גבו... היא נשארה לצידו.
תרצה: אנחנו לא התרחקנו לרגע.
רחל: אנחנו התווכחנו והתנגדנו.
תרצה: אבא אף פעם לא דרש שנסכים איתו.
רחל: כשהוא הלך לכסית, וישב שעות לבדו בפינה, היא באה וישבה לידו.

תרצה מוותרת ומתיישבת.

21. דירת תרצה ובני'. ערב. צלצול פעמון הדלת. בני' מקבל את פני רחל ואלתרמן.

רחל: בני'?

בני': כן. נעים מאד. היכנסו. תודה שבאתם כל כך מהר. (לוחץ את ידיהם)

אלתרמן: ראיתי אותך הרבה פעמים בתיאטרון. גם אותך, מר אלתרמן.

בני': איפה תרצה?

אלתרמן: בחדר השינה. אני מקווה שהיא תצטרף אלינו עוד מעט.

בני': היא לא יודעת שהגענו?

אלתרמן: היא יודעת. אבל קשה לה. היא לא ראתה אתכם כבר כמה חודשים...

אלתרמן: אני אלך לדבר איתה.

רחל: אני אלך.

רחל יוצאת לחדר השינה.

בני': בשש בבוקר קיבלתי צו קריאה. כשהיא התעוררה, היא ראתה אותו על השולחן. לא היה טעם להסתיר אותו. היא נתקפה בהלה. אני קצין בחטיבה קרבית. היא חוששת מאד שתפרוץ מלחמה. אני לא יכול להשאיר אותה כאן לבדה.

אלתרמן: אנחנו נשמח מאד שהיא תעבור אלינו.

בני': אמרתי לה.

אלתרמן: היא לא רוצה?

בני': ניסיתי כל היום לשכנע אותה. עכשיו הג'יפ הגיע, ואני צריך...

תרצה ורחל נכנסות.

תרצה: שלום אבא.

אלתרמן: שלום תיצקין. מה שלומך? את נראית נהדר. כל החברים שלכם מספרים לנו כמה אתם מאושרים יחד.

תרצה: כן. אנחנו מאושרים מאד.

אלתרמן: כמעט יצאתי מדעתי מרוב געגוע. אני הולך ברחובות, והעיניים שלי מחפשות אותך כל הזמן. אולי יתמזל מזלי ואתקל בך.

רחל: אנחנו לא מתלוננים עכשיו, נתן.

אלתרמן: קראתי כמה שירים שלך בעיתונים. שמעתי שאת רוצה להוציא לאור ספר. אני אקרא אותו ברגע שהוא יצא מהדפוס.

תרצה: תודה רבה. אתה לא חייב. אתה גם לא חייב להכריח את המבקרים לכתוב עליו. שמחתי מאד לראות אתכם. אתם יכולים לחזור הביתה.

אלתרמן: למה, תיצקין?

בני': את לא נשארת כאן לבד, תרצה. אם תפרוץ מלחמה, גם תל אביב תופצץ.

אלתרמן: אני די בטוח שתפרוץ מלחמה, תיצקין. גם מול המצרים. גם מול הסורים והירדנים.

רחל: את רוצה שאנחנו נעבור לגור איתך?

תרצה: לא.

רחל: אז קחי בבקשה את התיק שלך, ונצא לתפוס מונית.

תרצה: אני כבר ילדה גדולה, ואני יכולה להישאר כאן.
 אלתרמן: נכון, תיצקין. את צודקת. החודשים האחרונים היו קשים לכולנו. תיארתי לעצמי שאת כועסת עלינו. אולי חשבת שגם אנחנו כועסים עליך...
 רחל: אנחנו לא כועסים, תרצה'לה. אף פעם לא כעסנו.
 אלתרמן: אם אנחנו צריכים להתנצל על משהו, תגידי, ונתנצל.
 תרצה: אני לא רוצה להגיד שום דבר. לא רוצה להתווכח. לא רוצה להאשים. לא רוצה להרגיש אשמה.
 רחל: את לא אשמה. מה שהיה, היה.
 אלתרמן: קראתי את השירים שלך על ניו יורק, תיצקין. קראתי והבנתי מה ש...
 רחל: היא לא רוצה לדבר על זה.
 תרצה: כשאבא רוצה לדבר על משהו, הוא תמיד מוצא דרך.
 אלתרמן: אני מבטיח בהן צדקי. אנחנו נדבר רק על מה שתרצי.
 בנץ': אין לי עוד הרבה זמן, תרצה'לה. הג'יפ מחכה לי. **(היא לא עונה)** קחי בבקשה את התיק. **(היא לא לוקחת)** יש לי מספיק דאגות על הראש עכשיו. מלחמה היא עסק מסוכן. אולי אפילו יותר מאשר לכתוב שיר. איך אני אדאג שם לעצמי ולחיילים שלי, אם אני צריך כל הזמן לדאוג לך?
(היא לוקחת את התיק. הוא פונה לרחל ואלתרמן) שימרו עליה.
 תרצה: תכתוב לי יום-יום. שמעת?

מחבת אותו. הוא יוצא.

22. כסית. לילה. אמצע יוני 1967. אלתרמן וצילה ליד שולחן. בית הקפה ריק. רבים מלקוחותיו עדיין במילואים. אלתרמן נסער, אך איננו שותה. צילה כבר די שתויה. ברקע נשמעים שידורי הרדיו.

קריין: קול ישראל מירושלים. הרי החדשות ועיקרן תחילה. ראש הממשלה, לוי אשכול, אמר אמש בכנסת כי השטחים שנכבשו בששת ימי המלחמה הם פיקדון שיישאר בידינו עד לחתימת הסכמי שלום עם מדינות ערב. השר מנחם בגין הגיב לדבריו, והתחייב שהשטחים המשוחררים יישארו בידינו לעולם. כתבנו בכנסת מוסיף ש...

המלצר מכבה את הרדיו ופונה אליהם.

מלצר: תרצו עוד משהו? אנחנו סוגרים.
 צילה: מה קרה? הלילה עוד ארוך.
 מלצר: מה קרה? אנשים יושבים בבתים ומתאבלים על המתים שלהם.
 צילה: נגמור את הבקבוק ונצא.
 אלתרמן: אני ממצמץ בעיניים וצובט בעצמי, כדי להיווכח שאני לא הוזה. לא היה בתולדות האנושות ניצחון כזה. והוא לא נס, צילה. הוא הושג בגלל האומץ שלנו והנחישות שלנו. בגלל גבורת החיילים שלנו. בשישה ימים יצרנו כאן מציאות חדשה לגמרי.
 צילה: אם תשתה קצת, אולי תתפכח סוף-סוף מן "המציאות החדשה" הזאת שאתה "רואה" לנגד עיניך.

- אלתרמן: אני לא צריך לשתות כדי להתפכח. פתאום הכל התבהר לי. אנחנו נקים מדינה גדולה ומפוארת בכל רחבי הארץ הזאת.
- צילה: אתה נשמע בדיוק כמו פֶּגִין פֶּעֶצְרוֹת העם שלו בכיכרות. **(צוחקת)** תאר לעצמך את פרס ודיין כשהם ישמעו אותך מדבר ככה. או את בן גוריון.
- (צוחקת)**
- אלתרמן: הם לא יאמינו. לא יבינו. אני צריך אולי לחכות קצת. אני בכל זאת בשר מבשרם.
- צילה: אתה לא צריך לחכות אפילו יום. אתה צריך לחזור לכתוב.
- אלתרמן: השירה איננה בראש מעייני עכשיו, צילה.
- צילה: אתה משורר. לא? הבטחת לי להיות הראשונה לשמוע שירים חדשים...
- (משהקת)**
- אלתרמן: אני משורר, אבל אני גם חייל של ההיסטוריה. עכשיו מתרחשת כאן מלחמה היסטורית על שלמות הארץ, ואני חייב לקחת בה חלק.
- צילה: נדמה לי שהמלחמה הזאת כבר הסתיימה, נתן.
- אלתרמן: הסתיימה? אשכול אומר שהשטחים ששחררנו הם פיקדון. שבעוד כמה ימים נצטרך לסגת מהם. אני לא אעמוד מנגד. אני אקים תנועה ציבורית שתילחם על שלמות הארץ בלי שום פשרות.
- צילה: עכשיו גם תקים תנועה?
- אלתרמן: אין לי ברירה.
- צילה: אני ויתרתי על הרבה מאד למענך, נתן, ואני לא מתכוונת לוותר עליך עכשיו למען איזו תנועה שאף אחד לא יצטרף אליה. מאז שהסתיימה המלחמה אני בקושי רואה אותך, וכשאני מצליחה סוף-סוף לגרור אותך הנה לשתות קצת, אתה שקוע כל הזמן בהזיות דמיוניות שאין להן שום קשר לחיים שלנו. אני כבר לא זוכרת מתי נשארתי אצלי וקראת לי משהו.
- אלתרמן: המציאות החדשה הזאת היא לא הזיה דמיונית.
- צילה: אתה היחידי בכסית שחושב ככה.
- אלתרמן: תוך יום-יומיים יצטרפו אלינו רבים מאד.
- צילה: גם זאת הזיה, נתן.
- אלתרמן: אם את לא מפסיקה לדבר שטויות, אני עובר לשולחן אחר.
- צילה: אני מדברת שטויות? אני מדברת עליך ועלי.
- אלתרמן: הדברים שמתרחשים כאן עכשיו, הרבה יותר חשובים מאיתנו.
- צילה: אני לא מספיק חשובה לך? **(הוא לא עונה)** אני רוצה לדעת. **(הוא לא עונה)** אם אני לא מספיק חשובה, אז כדאי שאני אלך. **(קמה)**
- אלתרמן: שבי. את יודעת כמה את חשובה לי.
- צילה: לו הייתי חשובה לך, היית מכבד את ההבטחות שנתת לי, כשויתרתי למענך על חיי. **(פונה לצאת)**
- אלתרמן: צילה, אני אודקק לך עכשיו יותר מתמיד.
- צילה: לילה טוב. **(יוצאת)**

23. החדר בבית החולים. רחל, תרצה, צילה וּבּוֹנִים מול מיטת אלתרמן.

- בּוֹנִים: (לרחל) הם חיכו כל הלילה בחוץ, רחל. כולם שיחקו במחזות שלו. הם מבקשים לשיר לו שיר אחד משיריו כדי לעודד אותו.
- רחל: אני לא בטוחה שהוא שומע.
- בּוֹנִים: תני לו הזדמנות. נכניס רק שניים-שלושה.
- צילה: נדמה לי שהיא אמרה לך משהו.
- בּוֹנִים: הוא זקוק לעידוד יותר מאי פעם.
- צילה: (בתקיפות) אנחנו לא רוצות שהם יראו אותו בסבלו, בּוֹנִים. אנחנו לא רוצות שהם יראו אותנו בצערנו. אתה רוצה שאני אגיד להם את זה?
- תרצה: אני אגיד. (יוצאת בּוֹנִים יוצא אחריה)
- צילה: חיכיתי שהיא תצא. אני רואה כמה אני מכבידה עליה. אני מתארת לעצמי שאני מכבידה גם עליך. אבל את אישה חזקה. את יכולה להבליג.
- רחל: הבלגתי מספיק.
- צילה: אני יודעת. לא באתי להתחרות בְּסִבְלָךְ. אני רואה מה מצבו. אני מקווה שבימים הקרובים הוא יחזור לעצמו. אבל כנראה שהוא יזדקק לעזרה. גם את. גם תִּרְצָה.
- רחל: אנחנו נסתדר.
- צילה: אני מוכנה לעזור בכל מה שהוא יצטרך. בימים. בלילות. כשיש לך חזרות בתיאטרון. כשיש לך הצגות.
- רחל: תודה. זה נדיב מאד מצידך.
- צילה: זאת לא נדיבות. זה מובן מאליו.
- רחל: זה בכלל לא מובן מאליו! אחרי כל כך הרבה שנים שאמללת אותנו, גזלת אותנו מאיתנו, אַתְּ מְצַפֶּה שאנחנו נקבל אותך אצלנו בבית בזרועות פתוחות?
- צילה: אני לא בטוחה שזה הרגע הנכון לדבר על מה שהיה...
- רחל: חמדת אותו, פיתית אותו וניצלת אותו.
- צילה: הוא ניצל אותי לא פחות...
- רחל: את ניצלת את חולשותיו כדי לתפוס לעצמך מקום לידו בכסית. בלעדיי היית נשארת אישה פתיה ועלובה שאיש לא שמע עליה.
- צילה: האישה הפתיה והעלובה הזו הצילה אותו מן האומללות שלו. בלעדיי הוא לא היה מצליח לכתוב.
- רחל: הוא כתב, כי היה לו בית, ובבית הזה היה לו חדר. יום-יום הוא הודה לי על כך. לכן הוא סירב להתגרש, למרות שרציתי.
- צילה: הוא כתב כי היה לו אצלי את מה שחָסַר לו בבית.
- רחל: היה לו מה שהגיע לו. הוא לא הרס רק את חיי, אלא גם את חייה של תרצה. כמעט איבדתי אותה בגללך.
- צילה: את יודעת היטב מה אני איבדתי.
- רחל: לו רציתי, יכולת לחסוך מעצמך את האובדן הזה.
- צילה: יכולתי, אבל איבדתי. איבדתי הכל. אני לא מבקשת ממך הרבה. כמה שעות ביום. זה הכל. הוא שלך. הוא תמיד היה. הוא תמיד יהיה. מה יישאר לי ממנו? כמה זיכרונות. בכל יום שעובר, הם יכאיבו יותר.
- רחל: את תכאבי את הזיכרונות שלך, ואנחנו את שלנו.

24. כסית. לילה. תרצה ועודד יושבים ליד שולחן פינתי.

- תרצה: אני לא מבקשת שתתחייב, עודד. אני מבקשת שננסה. חודש אחד. לא יותר.
 עודד: כבר נפרדנו. כבר התגרשנו. אף כבר התחתנת.
 תרצה: אבל אף פעם לא הפסקתי לאהוב אותך.
 עודד: גם אני לא הפסקתי לאהוב אותך, אבל...
 תרצה: האהבה שלנו חזקה מאיתנו, עודד. **(עודד לא עונה)** אני לא מאשימה אותך שאתה מהסס. היית שם כל כך לבד. אני רוצה שתדע שרציתי אותך. רציתי מאד. אבל לא יכולתי. הייתי רחוקה. הייתי מבוהלת. השתגעתי שם מרוב זרות. כאן חזרתי לעצמי. אני לא לוקחת תרופות. אני כותבת. אני מסוגלת לאהוב.
 עודד: את האישה הכי נפלאה שאני מכיר. הכי חכמה ועמוקה, אבל...
 תרצה: בסדר. ננסה רק שבוע.
 עודד: כשאני איתך, אני שוקע יחד איתך. אני מתרוקן מעצמי. אני מפחד לאבד את מי שאני, שרק עכשיו התחלתי לגלות אותו.
 תרצה: אני לא אפריע לך. אני עצמאית. אני חזקה. השתחררתי מאבא שלי. אני כבר לא תלויה בו. תן לי הזדמנות. ננסה רק יום אחד.
 עודד: למחרת יכאב לנו עוד יותר.
 תרצה: רק לילה.
 עודד: את יודעת כמה אני רוצה אותך, תרצה'לה, אבל...
 תרצה: אני לא אחזיק מעמד, עודד. כל חלון נפתח פתאום לפני, וכנפיו מזמינות אותי לעוף. יום אחד אני לא אוכל יותר להיאחז בְּעֶצְמִי.

היא אווזת בידו. עוד רגע והוא ייעתר. בנץ' נכנס.

- בנץ': בואי הביתה.
 תרצה: עוד מעט.
 בנץ': כבר ויתרת עלי? הרי הבטחת. הבטחת ונשבעת.
 תרצה: חכה לי רגע בחוץ.
 בנץ': למה? את עדיין מאמינה לו? את לא רואה שהוא עסוק רק בעצמו? הוא הלך שם יום-יום לתיאטרון, והשאיר אותך לגווע מַצָּעֵר. הוא לא היה מוכן לעזוב את הלימודים ולחזור איתך לארץ. כבר שכחת את כל הנשים האחרות שהוא התנחם אַצְלָן? אף אחד בעולם לא ישמור עלייך כמוני.
(אוזוז בזרועה ופונה לעודד) אתה לא נפגש איתה יותר. היא בקושי ניצלה ממך. לו היית אדם הגון, היית חושב גם על טובתה.
 עודד: היא יודעת מהי טובתה יותר טוב משנינו.
 בנץ': **(בכעס)** מאיפה אתה יודע מה היא יודעת? בקושי הספקת להכיר אותה.
 עודד: לו היית אדם הגון, היית נותן לה ללכת אחרי ליבה.
 בנץ': היא הולכת אחרי ליבה. לכן היא איתי. כי אני מוכן כל יום למות בשבילה.
 עודד: היא צריכה משהו שיהיה מוכן לחיות בשבילה.
 בנץ': אתה מוכן לחיות בשבילה? חתיכת מנוול. אתה חכיית שאני אצא למילואים כדי להיכנס למיטה שלה.

הוא נוטל בקבוק מן השולחן ומנסה לפגוע בעודד. תרצה מפרידה ביניהם.

תרצה: די, בנץ' די. תירגע. בוא הביתה. אני באה איתך. די, עזוב אותו. אני לא יכולה לראות אותך כואב ככה. אני לא אכאיב לך יותר. אני נשבעת. די. בבקשה. אני נשארת איתך. אף אחד לא יילחם עלי כמוך. אתה צודק. אף אחד גם לא ישמור עלי כמוך... (שניהם יוצאים)

אלתרמן נכנס. הוא הבין מה התרחש.

אלתרמן: הייסורים שלה מוציאים אותי מדעתי. אבל אני מבין גם אותך. אני מצטער שאיבדתי בן.

מלצר: (מזכיר לאלתרמן להזמין) מה תשתה, מר אלתרמן?

אלתרמן: תה, בבקשה.

עודד: אני מקווה, מר אלתרמן, שאתה לא נוטר לי טינה על כך שלא חזרתי

איתכם מניו יורק.

אלתרמן: אני לא נוטר לך שום טינה, עודד. להפך.

עודד: רציתי. ראית. היא לא רצתה. היא פחדה שאראה אותה בייאוושה. כשניסיתי

להתקרב אליה, היא נרתעה ממני כמו מפני סכנה. עכשיו היא אומרת שהיא

התגברה, שהיא כבר לא מיואשת, שהיא לא מפחדת...

אלתרמן: היא מפחדת כמו ציפור פֶּחָךְ. היא רוצה שתפתח לה את החלון.

עודד: פתחתי. היא עפה. היא שבה כי היא מאמינה שאני יכול להציל אותה

מעצמה. כך היא אמרה. אני לא יודע אם אפשר, אבל אני יכול לנסות. אתה

יודע כמה אני אוהב אותה.

אלתרמן: כבר ראית מה קרה לה כשניסית. ודווקא הוא מצא דרך להרגיע אותה. היא

זקוקה, כנראה, לאהבה פשוטה יותר. שלך סוערת מדי בשבילה.

עודד: מי כמוך יודע כמה קשה לכבות אהבה כזאת. (קם)

אלתרמן: שב עוד רגע. (עודד יושב) בעניין אחר. כפי שאתה ודאי יודע, אני מקים,

עם עוד כמה חברים, תנועה למען ארץ ישראל השלמה.

עודד: אני יודע.

אלתרמן: אנחנו עורכים כנס בהיכל התרבות ביום רביעי. אני מקווה שתוכל להביא

איתך עוד כמה שחקנים. בכל זאת בתיאטרון שלנו מבינים מהי שליחות.

עודד: בטח. (בונים נכנס) אני רק אבדוק שאין לי הצגה באותו ערב. (יוצא)

בונים: אני לא מבין אותך, נתן. במקום לכתוב שירים אתה עושה נפשות בשביל

בגין? כותב למענו עלוני תעמולה? עד היום הוא היה בעיניך טרוריסט.

כשהאנשים שלו פוצצו את מלון המלך דויד כינית אותם קצבים. קראת

להסגיר אותם לבריטים.

אל תטיפ לי, בונים.

אלתרמן:

מה לך ולארץ ישראל השלמה, נתן? אם אתה לא מצליח לכתוב שירים,

בונים:

כתוב מערכונים. משהו קל. משמח. משהו שאפשר לשלב בו פזמונים

מופְּרִים שהקהל אוהב, וחדשים שהוא יאהב. אני מוכן לביים. נמצא כמה

שחקנים. נציג בכל הארץ.

אלתרמן: אני כותב עכשיו פרוזה, בונים, ואני שקוע בה עד צוואר.

בונים: עד כדי כך שאתה לא מסוגל להסתכל סביבך? אתה לא רואה שאנחנו מותשים מן המלחמות האלה? שנפשנו נקעה מן השכול והאבל? שאנחנו נואשים לבידור טוב שירומם את רוחנו?
אלתרמן: אני מנסה לעשות כאן משהו הרבה יותר חשוב מבידור. (יוצא)

25. חדר בבית החולים. תרצה לבדה ליד מיטת אלתרמן. נכנסת צילה.

צילה: אימא שלך נרדמה. את ודאי עייפה. כדאי שגם את תלכי לישון קצת.
(תרצה שותקת) סוף-סוף היא הרשתה לעצמה לבכות. (תרצה שותקת) גם אני לא הרשיתי לעצמי עד עכשיו. ראיתי שאתן לא בוכות, וחנקתי את הדמעות. אני מקווה שאת לא חונקת את הדמעות שלך בגללי. מותר לך לבכות. גם לי. הוא היה כל חי. (מבליגה על בכייה) אל תשנאי אותי. האהבה שלי אליו לא הייתה פשע. (תרצה שותקת) את לעולם לא תמחלי לי. נכון? מה היית עושה במקומי? אני יודעת כמה אהבת אותו. הוא אף פעם לא חדל לדבר על זה. כשדחית את האהבה שלו, הוא שתה עד שהוא איבד את ההכרה.
תרצה: דחיתי את האהבה שלו בגללך. בגלל שחייכתי לו כל לילה בוכה. מה עשיתי לו שהוא הולך אליך? מתי הוא סוף-סוף יסלח לי ויחזור? השתגעתי מפחד בגללך. מיררתי את חייו בגללך. קיצרתי את חייו בגללך.
צילה: את לא אשמה במה שקרה לו. (תרצה שותקת) את כל כך יפה. לא פלא שהוא אהב אותך כל כך. אותי הוא לא אהב ככה. לכן הוא לא רצה שאלד לו ילד. וכך נעשית אף הילדה שלי. מרחוק. מבלי שידעת. מבלי שהרגשת.

היא מנסה לחבק את תרצה. תרצה מתחמקת ויוצאת.

26. דירת אלתרמן. 1968. לילה. רחל ותרצה מחכות לאלתרמן.

רחל: אני לא מבינה למה את מתעקשת. תבואי מחר.
תרצה: כל ערב את אומרת מחר.
רחל: הוא הלך לפגישה עם מנהל בנק שהציע תרומה לתנועה שלו.
תרצה: הוא הבטיח לקרוא את השירים האלה.
רחל: אני אבקש ממנו.
תרצה: אף לא מסוגלת לבקש ממנו שום דבר.

נכנס בנק' ופונה לתרצה.

בנק': אולי בכל זאת ניסע יחד הביתה? אני מחפֶה לך כל הערב. בטח גם לא אכלת שום דבר.
תרצה: אני בסדר, בנק'. אתה לא צריך לדאוג כל כך. אני לא אֶאָחֵר.

- בנץ': את בטוחה? (לרחל) תראי כמה היא רזה. כמה היא עייפה. היא עובדת כל היום. בלילה היא מותשת. אי אפשר לדבר איתה.
תרצה: אני בסדר גמור, אימא.
רחל: את לא בסדר. אני חושבת שאתם צריכים להתרחק מכאן לכמה חודשים.
אולי תעברו דירה? יפו לא רחוקה. אפשר למצוא שם דירה מול הים. עד שאבא יחזור לעצמו.
בנץ': יהיה לך שם חדר משלך. אף אחד לא יפריע לך לכתוב.
תרצה: טוב לי איתך בדירה שלנו.
רחל: אז אל תבקשי מאבא שום דבר. הוא שקוע בפוליטיקה. אין לו זמן בשביל אף אחד. גם אם הוא יקרא את השירים שלך, הוא לא יצליח לחשוב עליהם. אגב, אני בכלל לא בטוחה שאת צריכה לשמוע את דעתו על כל שיר. היית משוררת הרבה יותר טובה, לולא הקשבת לעצות שלו.

נכנס אלתרמן.

- אלתרמן: מצטער, תיזקין. הייתי בפגישה. הלילה אני אקרא את השירים שלך.
תרצה: גם אתמול הבטחת.
אלתרמן: אני יודע, אבל...
רחל: אבל היית עסוק בעניינים אחרים.
אלתרמן: גם העניינים האחרים הם די חשובים.
רחל: הכנס שערכתם בהיכל התרבות היה כישלון חרוץ.
אלתרמן: לכן אני כותב עכשיו מאמר על כוונות הערבים. אני מקווה ש...
תרצה: חסוך ממני את ההסברים שלך, אבא. בכל פעם שאני באה לדבר איתך על השירים שלי, אתה מדבר איתי על כוונות הערבים. אני שותקת ואומרת לעצמי: אבא שלי הוא הכי חכם בעולם. הוא מכיר את הערבים יותר טוב ממני. הוא יודע מה הכוונות שלהם, והוא ידע גם לשכנע אותם לוותר עליהן. ככה אני אומרת לעצמי גם כשאני מנסה לכתוב שיר: אבא שלי כל כך חכם. אין טעם שאכתוב בדרך אחרת. משוררת מתחילה כמוני לא תגלה פתאום דרך נכונה יותר.
בנץ': אני חושב שהוא הבין אותך, תרצה.
תרצה: הוא לא הבין. הוא אף פעם לא הבין. ביום שנולדתי הוא גזר עלי לכתוב כמוהו, ועד יומי האחרון אני אֶאָלֵץ לכתוב כמוהו. אבל הוא שכח שרק הוא יכול לכתוב כמוהו.
אלתרמן: (חובט באגרופו בשולחן) די כבר!!
רחל: כשאין לך מה להגיד, אתה דופק על השולחן. היא צודקת. היא הייתה צריכה לומר את זה מזמן. אני הייתי צריכה לומר את זה לפניה. כבר שכחת שהיית פעם משורר. מרוב התפעלות מן הניצחון במלחמה, אתה לא רואה מה הניצחון הזה עשה לנו. בכל יום אתה ממציא מוסר חדש שמצדיק מה שקורה בשטחים, ומבייש כל אדם נאור. בכל ערב אני שומעת בתיאטרון את החברים הכי טובים שלך לוחשים מאחורי גבי: ההומניסט הגדול הוא בעצם פשיסט.
אלתרמן: עוד מילה אחת, רחל, ואני....
רחל: מה תעשה? תלך אליה? לך!

אלתרמן: אני לא מצדיק כל מה שקורה בשטחים ששחררנו. להפך. אני נלחם לתקן את הפגמים בשלטון שלנו שם. אני לא מנסה לגייס אתכן למלחמה הזאת, אבל אני מצפה שלא תרפו את ידי...

רחל: כל חיי השלמתי עם המלחמות שלך. מחלתי על השכרות, על התקפי הזעם והעלבונות, כדי לשמוע אותך קורא מדי פעם שיר. עם המלחמה הזאת אני לא יכולה להשלים. תראה מה היא עשתה לך. פעם היית אולי משורר החצר של בן גוריון, היום אתה סופר החצר של בגין.

אלתרמן מרים כיסא ומניף עליה. בנץ' ותרצה נזעקים לעזרתה. היא איננה נרתעת.

רחל: עכשיו אתה יכול ללכת אליה, אם אתה כל כך רוצה.

היא יוצאת. אלתרמן מתעשת ומניח את הכיסא על הרצפה.

אלתרמן: אני אשמח לקרוא איתך את השירים שלך עכשיו.
תרצה: עכשיו אני כבר לא רוצה.

היא יוצאת. בנץ' ממחר אחריה. אלתרמן יוצא אחריהם.

**27. דירתה של תרצה. תרצה ואלתרמן. תרצה קוראת שני בתים מתוך "בלדה לאישה".
אלתרמן יושב לידה ומקשיב לה.**

תרצה: אפילו ענני אוקטובר,
הסגולים אל מול שקיעה,
לא עזרו לה אף לרגע,
לא עזרו להירגע,
אף כי שוב פרחו בעמק,
שלל חבצלות הבר
למרות הכל, הכל נגמר.
אפילו הספרים בחדר, הסגור והעצוב,
כבר ידעו היא לא בסדר, היא הולכת לבלי שוב
עוד פורחות הרחק בעמק, שלל חבצלות הבר
אך למרות הכל, הכל נגמר.

אלתרמן: השירים שלך נהדרים, תיצקין. מרגשים מאד. נוגעים ללב. כשמשורר כותב על הייאוש שלו, הוא מצליח להתגבר עליו.
תרצה: זה מה שאתה חושב?
אלתרמן: כן. ודאי. אף באמת משוררת, תיצקין. יש לך קול אנושי מאד. בוגר מאד.
תרצה: אני רוצה לשמוע ממך את האמת, אבא.
אלתרמן: אני אומר לך את האמת. אף משורר בארץ לא כתב שורה כמו "אפילו ענני הגובה לא יכלו לשתיקתה".
תרצה: קראתי לך שיר שלם. זה כל מה שיש לך לומר עליו?
אלתרמן: מה עוד את רוצה שאגיד?

תרצה: אם זה כל מה שהבנת, אז אתה יכול ללכת. **(פונה לצאת)**
 אלתרמן: **(עוצר בעדה)** חכי רגע, תיצקין. יכול להיות שאני באמת לא מבין משהו.
 אימא צודקת. כנראה שאני טרוד מדי, וקשה לי לחשוב על שירים. אבל אף
 יודעת שאני רוצה בטובתך. אִמְרִי לי מה את רוצה לשמוע.
 תרצה: **(בכאב)** אמרתי את זה בִּשְׁיִר הזה הכי ברור שאפשר.

היא יוצאת וסוגרת אחריה את הדלת. כעבור רגע הוא נוקש בדלת הסגורה.

אלתרמן: תיצקין, אני חושב שהבנתי. קיוויתי שאת לא מתכוונת למה שִׁכְתְּבָהּ. לכן
 לא הִגַּבְתִּי. הרי שום דבר לא נגמר. שום דבר. לא יכול להיות שאת
 מרגישה ככה. מי שמרגיש שהכל נגמר, לא כותב שיר כזה. אם אני טועה,
 אז הסבירי לי בְּמָה. פתחי ונְדַבֵּר. תיצקין, כנראה שנבהלתי כששמעתי את
 השיר. לכן לא רציתי להבין אותו במלואו. אבל עכשיו אני רוצה. בואי
 נקרא אותו שוב... **(מריח גז)** אני מריח גז. אני מריח גז, תיצקין. פתחי.
(דופק בדלת בכוח) פתחי. תיצקין, פתחי...

רחל, אורלנד ובני' נכנסים בבהלה.

רחל: תרצה'לה, פתחי. את רוצה שאני אזעיק את המשטרה? את מכבי האש?
 אורלנד: אם את לא פותחת, אני שובר את הדלת!
 רחל: פתחי בבקשה. פתחי.
 בני': תרצה, אני מבקש שתפתחי. חישבי עוד רגע על עצמך. חישבי על הילדים
 שאת כל כך רוצה...
 אלתרמן: תיצקין, פתחי! תיצקין, בבקשה.

הדלת נפתחת ותרצה יוצאת נחנקת ומשתעלת וקורסת בזרועותיה של רחל.

רחל: **(לבני')** מהר. לבית החולים. לֵךְ תפתח את המכונית.

בני' יוצא. רחל תומכת בתרצה והן יוצאות אחריו.

28. אלתרמן ואורלנד נכנסים לביתו של אלתרמן. אלתרמן עדיין נסער.

אלתרמן: שב.
 אורלנד: אתה רוצה כוס מים? יש לי כדור ארגעה. קח.
 אלתרמן: שב כבר!

**הוא תוחב דף נייר למכונת הכתיבה, ומתחיל להקליד את "שיר משמר" אותו הוא
 אומר בקול רם, כמו צעקה שהייתה כלואה בו הרבה שנים.**

אלתרמן: שְׁמְרִי נְפִשְׁךָ, כְּחֹךְ שְׁמְרִי, שְׁמְרִי נְפִשְׁךָ,
 שְׁמְרִי חַיִּיךָ, בִּינְתֶךָ, שְׁמְרִי חַיִּיךָ,

מקיר נופל, מגג נדלק, מציל חֶשֶׁךְ,
מאָכו קלע, מסכין, מצפּרֵנִים.
שְׁמָרִי נַפְשִׁי מִן הַשּׁוֹרֵף, מִן הַחֹתָף,
מִן הַסּוּמִי, כְּמוֹ עֶפֶר וְכְמוֹ שָׁמִים,
מִן הַדּוּמִים, מִן הַמְּחַכֶּה וְהַמּוֹשֵׁף
וְהַמְּמִית כְּמִי-בָּאָר וְאֶשׁ-כִּירִים.
נַפְשִׁי שְׁמָרִי וּבִינְתִּי, שִׁעַר רֹאשִׁי,
עוֹרִי שְׁמָרִי, שְׁמָרִי נַפְשִׁי, שְׁמָרִי חַיִּי.

אלתרמן מבחין שאורלנד בוכה.

אלתרמן: תפסיק לבכות! תפסיק מיד! אם אני לא בוכה, גם אתה לא תבכה!

במקביל מקלידה תרצה את "שיר הנשמרת" על מכונת הכתיבה שלה.

תרצה:

השמיים רצים רצים רצים
בתריסים כל מיני עיגולים נוצצים
כל מיני דברים נעשים
יותר ויותר סמוכים.

אני נוהרת מדברים נופלים

מאש, מרוח, משירים

בתריסים כל מיני רוחות מכים

כל מיני עופות מדברים.

אבל אני שומרת את נפשי מהם

וגם איני בוכה

אני זוכרת שביקשת שאהיה ברוכה

אני ברוכה, אני ברוכה.

29. דירת אלתרמן, לילה. רחל נכנסת אל דירת אלתרמן. היא שבה מביקור אצל תרצה.

רחל:

היא מרגישה יותר טוב. היא תשתחרר מחר או מחרתיים. היא אומרת שהיא לא מתכוונת לחזור על המעשה הזה.

אלתרמן:

אני כבר יכול לבקר אצלה?

רחל:

חכה עד שהיא תחזור הביתה.

אלתרמן:

למה? היא מאשימה אותי במשהו?

רחל:

היא לא מאשימה אף אחד.

אלתרמן:

אני רוצה לשמוע את זה ממנה. (פונה לצאת)

רחל:

(חוסמת את דרכו) אתה לא הולך אליה עכשיו.

אלתרמן:

מה עוד היא אמרה?

רחל:

היא עדיין מבוהלת. היא מבולבלת. אני מוכרחה להיות איתה קצת יותר.

כבר לקחתי חופשה מן התיאטרון. היא אמרה לי היום פעמיים, שכשהיא

הייתה קטנה, רק אנשים זרים השכיבו אותה לישון.

- אלתרמן: אני אעזוב הכל ואהיה איתה.
רחל: אני לא חושבת שכדאי לך למהר. היא אמרה שהיא צריכה להגן על עצמה מפני השירים שלך.
אלתרמן: שלי? איזה שירים?
רחל: "פֶּעוֹף פֶּנֶף לקראת קינו, פֶּתִי, פֶּתִי, יוצא ליבך אל סכיננו". היא אמרה שהשיר הזה גזר את גורלה.
אלתרמן: אלוהים אדירים. כתבתי אותו הרבה לפני שהיא נולדה.
רחל: מי כמוך יודע שלשירים יש כוח גם הרבה אחרי שהם נכתבו.
אלתרמן: עכשיו גם את מאשימה אותי?
רחל: אני לא מאשימה אותך שכתבת את השיר הזה. אני מאשימה אותך שאף פעם לא טרחת להסביר לה אותו, למרות שידעת איך היא עלולה לפרש אותו.
אלתרמן: (בזעם) אני לא מוכן יותר לשמוע ממך האשמות כאלה!!

30. – קפה כסית. צילה ואלתרמן.

- אלתרמן: "פֶּתִי" היא לא הבת שהולדת. זה שם כללי לאהובה בכל השירים שלי. הייתי בטוח שהיא מבינה את זה. זה שיר מלא אופטימיות על ניצחון האהבה.
צילה: תן לי הזדמנות להסביר לה את זה. כמו אישה אל אישה. היא כמו בת בשבילי. אולי היא תסכים לשמוע ממני מה שהיא לא רצתה לשמוע ממך.
אלתרמן: כשאני אהיה אצלה, אני אשאל לרשותה.
צילה: אני לא אחכה שתשאל. אני חלק מהמשפחה שלך. יש לי חלק במה שקרה.
אלתרמן: היא עדיין לא מוכנה לראות אותי, אז אותך היא תראה?
צילה: היא חייבת לדעת שאני אוהבת אותה.
אלתרמן: אני כבר לא יודע אם היא אוהבת אותי. היא תמיד הייתה הילדה שלי, תמיד מתרפקת, תמיד מתפנקת, מראה כל שורה שכתבה, ודווקא אותי היא מאשימה?
צילה: היא מאשימה גם אותי. היא כותבת את זה בשירים שלה. אני רוצה להסביר לה שאני לא גוזלת אותך ממנה.
אלתרמן: את לא באה איתי אליה, צילה. אני גם לא רוצה שהיא תדע שאנחנו משיכים להיפגש. לפחות בזמן הקרוב לא כדאי שנתראה יחד.
צילה: זה מה שרחל אמרה לך לומר לי?
אלתרמן: זה המעט שאני יכול לעשות.
צילה: אני לא מתכוונת לוותר עליך, ואני לא מתכוונת להסתתר. אנחנו נתראה יחד בכל מקום, שלובי זרוע, בלי בושה ובלי אשמה.
אלתרמן: אני לא רוצה שהיא תיפגע.
צילה: כשהיא תגלה שרימית אותה, היא תיפגע עוד יותר.
אלתרמן: אנחנו נדבר על זה אחרי שהיא תתאושש.

נכנס אורלנד.

אורלנד: היא מוכנה לדבר איתך.
 אלתרמן: עכשיו?
 אורלנד: כן.
 צילה: אני יכולה לפחות ללוות אותך לבית החולים?
 אלתרמן: בבקשה, צילה. אני אבוא אליך בערב. אני נשבע.

היא נפגעת ועוברת לשלחן הסמוך.

אורלנד: חכה רגע. היא ביקשה שלא תדבר איתה על מה שקרה.
 אלתרמן: בסדר גמור.
 אורלנד: אל תדבר איתה גם על השירים שלה. הם כואבים מדי עכשיו.
 אלתרמן: בסדר.
 אורלנד: גם לא על השירים שלך. גם הם כואבים לה.
 אלתרמן: אז על מה בכל זאת אפשר לדבר איתה?
 אורלנד: היא חושבת שהכי טוב ששניכם תשתקו.

אלתרמן מהנהן ועובר לחדרה של תרצה בבית החולים.

אלתרמן: תיצקין שלי. ילדתי. קטנתי...
 תרצה: אבא'לה...
 אלתרמן: את צוחקת.
 תרצה: מְמבוכה. אתה בוכה.
 אלתרמן: מְשִׁמָּחָה. ככה זה כשאתה אבא.
 תרצה: ככה זה כשאֵת ילדה של אבא.

הם מתחבקים.

31. חדר בבית החולים. תרצה וצילה ליד מיטת אלתרמן. שתיהן מותשות ומיואשות.
 נכנסת רחל. פניה מעידים על הבשורה ששמעה.

תרצה: מה הם אמרו?
 רחל: כבר אין מה לעשות.
 תרצה: מה זאת אומרת "אין מה לעשות"?
 רחל: זאת אומרת שהנפש שלו כבר איננה.
 צילה: זה לא נכון. אני מדברת אליו והוא מגיב.
 רחל: אין טעם יותר להשלוח את עצמנו.
 תרצה: קיווייתי שעוד אספיק להתפייס איתו. להגיד לו כמה אני אוהבת אותו.

רחל מחבקת את תרצה. כעבור רגע היא פונה אל צילה.

רחל: אני חושבת שאת יכולה לחזור הביתה. הוא כבר לא יוכל להיפרד ממך.
 צילה: אני רוצה להיפרד ממנו.

רחל: הוא לא יודע שאת כאן.
 צילה: אני מקווה שהוא יודע.
 רחל: אני בכל זאת מבקשת שתשאירי אותנו לבד.
 צילה: אני רוצה להיות לידו עד הרגע האחרון.
 תרצה: נזעיק אותך ברגע שיקרה משהו.
 צילה: אל תתחשבנו איתי, בבקשה. לא עכשיו.
 רחל: אני לא חושבת שיכולתי לנהוג כך בהגינות רבה יותר.
 צילה: אני אשב בפרוזדור. (יוצאת)

32. חדר חזרות בתיאטרון העממי. נכנסים בונים ואלתרמן.

בונים: אני שמח שהצלחת להתפנות מן "הפרוזה" שלך, נתן. לא תתאכזב.
 ההצלחה כבר באוויר. ראית את המודעות? "צץ וצצה". איזה שם נהדר.
 בכל יום מתקשרים אנשים ושואלים מיהו שֶׁצֶץ ומִנֵּן היא צֶצָה. שב. תשתה
 משהו? השחקנים מוכשרים מאד, אבל רובם חסרי ניסיון. הסצנות שכתבת
 היו אתגר גדול מדי בשבילם. לכן רציתי לדבר איתך לפני שהם מתחילים.
 בחזרות הבנתי שאני חייב לקצץ חלק מן הסצנות.
 אלתרמן: מה זאת אומרת לקצץ? הן לא היו מספיק טובות?
 בונים: הן היו מצוינות. אבל אמרתי לך. השחקנים לא מספיק מנוסים. הם לא
 הצליחו לבצע אותן עם שאר רוח. בצורה מרוממת נפש.
 אלתרמן: הֲרָאָה לי מה קיצצת.
 בונים: אם לא אכפת לך, אני אֲרָאָה לך אחרי החזרה.
 אלתרמן: עכשיו, בונים. (מעייין בטקסט) הורדת את כל הסצנות!
 בונים: אמרתי לך. לא הייתה לי ברירה. השחקנים לא הבינו את העלילה. גם אני
 לא ידעתי להסביר אותה. אבל הפזמונים נפלאים. השארנו את כולם.
 אלתרמן: אני הפקדתי בידיך מחזה סטירי על התעוררות, בונים. התעוררות
 באמצעות חשבון נפש. חשבון נפש אישי והיסטורי. הפזמונים הם רק
 הפוגות מוסיקאליות.
 בונים: אם תשמע פזמון או שניים, תשנה את דעתך. יש לנו זמרת צעירה
 שהשתחררה עכשיו מלהקה צבאית. (לעבר הדלת) רבקה! רבקה!
 (לאלתרמן) היא שרה נפלא. כישרון מופלג.
 אלתרמן: (בכאב גדול) כתבתי את הסצנות האלה בדם לבי, ואין להן שום ערך
 בשבילך. זרקת אותן לפח בלי לשאול לרשותי. בלי לשאול לדעתי.
 בונים: (נכנסת רבקה) שירי כבר. שירי...

הפסנתרן מתחיל לנגן. רבקה שרה את "אוריאנה":

צחקתי, אמרתי - מחר.
 אך עד יום מחר, אוריאנה,
 הכל כבר היה כה זר.

כאשר שאלה אוריאנה
 מתי שוב נפגש בכיכר,
 צחקתי, אמרתי - מניאנה,

היא רוצה שיאמרו, אוריאנה,
הערב, כרגע, כבר.

חלפה אהבה, אוריאנה,
ברחה מי יודע אנה,
היא שונאת אם אומרים - מחר,

אלתרמן: **(קוטע אותה)** תודה רבה. יפה מאד. **(לבונים)** עכשיו אני רוצה לשמוע את השיר של תרצה. **(בונים מהסס)** נתתי לך שיר של תרצה. "לה הלילה אָמֵר". ראיתי שלא מחקת אותו. ודאי שלא מחקתי אותו. הוא שיר נהדר. תרצה היא משוררת נפלאה. הלחן לא התאים. אלתרמן: הלחן לא התאים? אני כבר למדתי לבלוע את כל העלבונות שבעולם, בונים. לבלוע ולשתוק. אבל לפגוע בתרצה? למה? מה כבר ביקשתי? אני אבוא לראות את ההצגה הזאת רק אם השיר של תרצה יהיה בה. **(יוצא)**

33. כסית. ערב. בית הקפה שומם. רק זך יושב ליד שולחן בפניה, מעיין בספרו החדש של אלתרמן - "המסכה האחרונה". נכנסים אלתרמן ורחל. גם אלתרמן מחזיק בידו את הספר. מלצר מציע להם שולחן. זך נד בראשו לעברם. הם מתיישבים.

רחל: אל תדאג, נתן. כל החברים שהזמנת, יגיעו. גם דיין ופרס. הם גאים לחגוג איתך כל ספר חדש שלך. אלתרמן: החברים שהזמנתי יושבים עכשיו ב"קנקן", ומתלוננים שאני מנסה לעשות נפשות לארץ ישראל השלמה. רחל: כשיצאתי הבוקר למכולת, כבר ראיתי אנשים עומדים בתור מחוץ לחנות הספרים כדי לקנות את הספר הזה. אלתרמן: ואני כבר שומע את צחצוחי החרבות של המבקרים. רחל: אחרי כל מה שעברנו, הספר הזה הוא ממש נס. הוא יזכה לקבלת פנים חמה מאד. אתה רוצה שאקרא משהו אחרי הרמת הפוסית? אלתרמן: כן. תודה. סימנתי לך כמה קטעים. במקומות שלא מספיק משכנעים, תרימי קצת את קולך. **(נותן לה את הספר)** רחל: ישמעו אותך היום מקצה הארץ ועד קֶצֶה. כל אלה שמתלחשים מאחורי גבך ישתתקו בתדהמה. "אלתרמן ממשיך לקבוע את סדר היום הפוליטי באמצעות סדר היום הספרותי". אלתרמן: ודאי.

נכנסת צילה. היא מהססת רגע, אך מתקרבת אל שולחנם של אלתרמן ורחל, ומתיישבת לצידו השני של אלתרמן. רחל מתקשה לכבוש את כעסה.

צילה: קראתי את הספר. אלתרמן: אני שמח מאד. אני מקווה שנוכל בהזדמנות ל... רחל: נתן, אני מבקשת שתזכיר לה שהיא... צילה: זה ספר נהדר. היה כדאי לחכות. אגב, למה קראת לו "המסכה האחרונה"? אלתרמן: אמרתי לך. כי אם נסיר אותה, תתגלה האמת על כישלוננו להביא עולים. רחל: נתן, אתה הבטחת ש...

- אלתרמן: צילה, ביקשתי שלא תהיה כאן הערב שערורייה.
צילה: הספר הזה הוא סטייה נוקבת מאד, נתן. צחקתי בכל לבי.
אלתרמן: תיארתי לעצמי. אבל כבר אמרתי לך שזאת לא רק סטייה. שכתבתי בְּדָמִי כדי להתריע על הכישלון הזה.
צילה: ובכל זאת צחקתי.
אלתרמן: אני מציע שנדבר על זה בהזדמנות אחרת.
רחל: **(בתקיפות לצילה)** אני מבקשת שתקומי מיד ותיקחי את עצמך...
צילה: לא הייתי צריכה לצחוק?
אלתרמן: לא רק לצחוק.
רחל: **(לאלתרמן)** אם היא לא יוצאת מכאן בזה הרגע, אני...
צילה: תגיד לי מה אתה רוצה לשמוע, ואני אגיד את זה.
אלתרמן: **(בכעס)** לכן גם אמרת שהספר הזה נהדר? כי חשבת שזה מה שאני רוצה לשמוע? אני לא מכיר סופר ששמע אי פעם דבר כל כך מעליב על ספר שלו.
צילה: אתה אומר את זה כדי שאקום ואלך. נכון? אני לא הולכת.
אלתרמן: **(ביאוש)** בבקשה, צילה...
צילה: אני אשאר לצידך, גם אם נֶעְלָבְתָּ. אני נֶעְלָבְתָּ כל יום, כבר יותר משלושים שנה, ובכל זאת אני תמיד נשארת. וגם היום אני אשאר ואקשיב לשבחי הספר, ואגיד שבכיתי בכי תמרורים כשקראתי אותו.
אלתרמן: **(בכעס)** עכשיו את רואה למה לא רציתי ש...
צילה: אני יודעת היטב למה לא רצית שאבוא. לכן באתי. הלכתי אחריו שלוש שנה, ואני אלך עוד שלוש. עד שהיא תגרש אותך, או עד שהיא תמות.

צילה קמה ויוצאת. רחל מצליחה בקושי לכבוש את זעמה.

- רחל: **(בתקיפות רבה)** כשתסתיים המסיבה הזאת, נתן, אנחנו נתחיל חיים חדשים. רק אתה ואני. בבקרים אתה תשב בבית ותכתוב את הספרים שלך, בלי שום הסחות דעת...
אלתרמן: היא כבר הלכה, רחל...
רחל: כשתִּרְצֶה תהיה אימא, אתה תִּבְלֶה איתה ועם הילדים שלה בכל יום אחר הצהריים...
אלתרמן: די, חֲדָלִי כבר. באתי הנה כדי לחגוג.
רחל: ובכל ערב תשתה תה בִּפְסִית. אחר כך תלווה אותי לתיאטרון. ובסוף ההצגה נחזור יחד הביתה.

סבלנותו של אלתרמן פקעה. הוא קם, נוטל את ספרו, עובר ומתיישב ליד זך. רחל בולעת את עלבונה, אך נשארת לשבת. המלצר מגיש לה כוס תה.

- זך: חיכיתי לך. קראתי את הספר. עד המילה האחרונה.
אלתרמן: אני רוצה קודם כל להסביר לך למה הוא נכתב.
זך: אין צורך. אני מבין היטב. אתה חייב לגנוז אותו.
אלתרמן: לגנוז אותו?!

- זך: כדי לחסוך מעצמך מבוכה. אתה כותב בו על ה"עם" שלא מגיע הנה בהמוניו. אבל הספרות לא עוסקת ב"עם", אלא ב"בני אדם". עליהם אתה צריך לכתוב.
- אלתרמן: הספרות חייבת לשקף את המציאות שבה אנחנו חיים, זך. במציאות הזאת עתידנו כאן מוטל בספק.
- זך: הספרות לא נועדה לשקף את המציאות בה אנחנו חיים, אלא את מה שמתרחש בנפש פנימה.
- אלתרמן: פֶּשֶׁאֵשׁ מלחכת סביבנו, העיסוק בנפש פנימה הוא מותרות.
- זך: דווקא בשעה כזאת הוא הכרחי עוד יותר. אנא, אלתרמן. גנוז את הספר הזה. למרות הביקורת שלי, אני מודה שכתבת כמה מספרי השירה היפים ביותר שלנו. חזור להיות המשורר שכתב אותם. המשורר שמפענח את רוח האדם. את מסע חייו.
- אלתרמן: אני אכתוב על מסע הַעַם הזה עד שהוא יתעורר מתרדמתו. וכשהוא יתעורר, יבואו עולים מכל קצווי תבל, ימלאו את הארץ ויחיו בה, איש תחת גפנו ותאנתו. ואז נוכל סוף-סוף, שנינו, להתרווח פְּפוּךְ־סֵאוֹת על המרפסות שלנו, מול הים, ולכתוב את השירים שלנו על מסע חייו של האדם. **(קם לצאת)**
- זך: **(עוצר בעדו)** אתה רוצה לדעת למה איש מלבדי לא הגיע לכאן היום? כי בגלל ההשתעבדות שלך לְמַסַּע העם הזה, אתה איבדת את קולך. התרוקנת משירתך. כי בגללה כתבת את הפרוזה העלובה הזאת, שאף אחד לא יקרא בה. אם זהו קולך עכשיו, מוטב שתשב בבית ותשתוק.
- אלתרמן: זו עצתך? שֶׁאֲשַׁב בבית ואשתוק?! אני, שהשירים שלי הם הטעם לחיי? שהם רוממו את רוחו של העם הזה בכל משבריו? שחיילים נשאו אותם בתרמיליהם בשדות הקרב? שמדינאים התוו לפיהם את דרכם? שתיקה היא גזר דין מוות בשבילי...

אלתרמן קם ופונה לצאת, אך נתקף כאב בטן קשה, וקורס. זך, רחל והמלצר ממהרים אליו.

- רחל: נתן! מה קרה? שב. אתה רוצה כוס מים?
- זך: אתה רוצה כדור נגד כאבים?
- רחל: שב, רגע. שב. **(למלצר)** תקרא לרופא.
- אלתרמן: לא רופא. הזעיקי אמבולנס. זה הסוף. **(נאנק)** לא. חכי רגע. לכי הבייתה והשליכי לאשפה את הניירות שבמגירות שלי. הכל. כל מה שתצליחי להניח עליו את ידיך. **(נאנק)**
- רחל: כשנחזור מבית החולים.
- אלתרמן: עכשיו. לכי ורוקני את המגירות. אני לא רוצה שיפשפשו בהן אחרי מותי. שלא יוציאו לאור. שלא יקראו. שלא ישירו... **(נאנק)** כל חיי האמנתי שלמילים יש פֶּשֶׁר. שיש להן תכלית. שהן יכולות לחדור ללבבות. יכולות לחזק אותם. ברגע האמת התחוויר לי שהן ריקות... שהן עקרות... שכתבתי אותן לשווא... **(נאנק)**

במהלך דבריו נכנסים שני פרמדיקים משכיבים אותו באלונקה, מוציאים אותו, ומעבירים אותו לחדר בבית החולים.

34. חדר בבית החולים. רופא ואחות בודקים את אלתרמן, ומגלים שהוא מת. הרופא פונה אל הנוכחים.

רופא: עשינו מה שיכולנו.
 רחל: הוא ידע את זה. הוא חָפָה לזה.
 צילה: הוא איננו? אני רוצה לדעת. הוא כבר איננו? הוא מת? מת?!

בונים תומך בצילה. תרצה נחלצת מזרועותיה של רחל ואוחזת בידו של אלתרמן.

תרצה: החיים בלעדיך היו קוֹדֶרִים וּמְרִים. הגעגועים היו קשים מנשוא. למרות השירים. למרות הילדים. חשבתי עליך. כתבתי עליך. חיכיתי לך. ביום אחד של סתיו הוצאתי את הילד מהגן. כשחציתי את הרחוב פגעה בי מכונית. הוטחתי לכביש, אבל קמתי. בערב לקחתי כדור שינה. יִשְׁכָּתָּ לַמְּרִאשׁוֹתֵי וְלִיטַפַּת אֶת רֹאשִׁי עַד שֶׁנִּרְדַּמְתִּי. בבוקר התעוררתי לקול רעש. פועלי בניין קדחו בקיר הבית שמנגד. התקרבותי אל החלון כדי לבקש שיפסקו. לפתע הוא נפתח. נתקפתי סחרחורת. ניסיתי להיאחז בוילון. אבל הוא חמק והתנפנף ברוח. פרשתי ידיים כמו ציפור. ריחפתי באוויר. חלפתי על פני שְׂמֻשׁוֹת החלונות, בהן נשקפו פניך. וְלִפְנֵי שֶׁהִתְנַגַּשְׁתִּי בַּמְּדֻרָה, הספקתי לראות אותך מחייך אלי.

סוף